

Doktora Terkine İlişkin Bir Anlatı Araştırması

A Narrative Research on PhD Dropout

Didem Koşar, Çiğdem Ayanoglu

Yazar Bilgileri

Didem KoşarDoç. Dr., Hacettepe
Üniversitesi, Eğitim Bilimleri,
didemkosar@hacettepe.edu.tr**Çiğdem Ayanoglu**Doktora Öğrencisi, Hacettepe
Üniversitesi, Eğitim Bilimleri
Enstitüsü,
cigdemayanoglu@hotmail.com

ÖZ

Lisansüstü eğitim, araştırmalar yaparak bilime katkıda bulunacak, gelişen ve değişen toplumun ihtiyaçlarını karşılayacak bilim insanı ve öğretim elemanı yetiştirmeyi amaçlayan bir eğitim sürecidir. Ancak öğrencilerin bu eğitimde yer alan doktora sürecini tamamlamalarına engel olan pek çok faktör bulunmaktadır. Bu nitel araştırmanın amacı doktora eğitimi sürecinde tez önerisi aşamasında doktoraı terk eden bir öğrencinin doktora terkine ilişkin sebeplerini ortaya koymaktır. Araştırma nitel araştırma yöntemi ile anlatı araştırması deseninde yürütülmüştür. Araştırma bir devlet üniversitesinde kayıtlı olduğu doktora programını tez önerisi aşamasında terk etmiş bir erkek öğrenciyle derinlemesine görüşmelere dayalı bir çalışmadır. Araştırma sonucunda katılımcı doktora terkinin sebepleri arasında en çok danışman desteği görememesi üzerinde durmuştur. Diğer nedenler arasında iş yaşam dengesinde bozulmalar, doktora sonunda kadro bulamama durumu, izin alma, aileye ayrılan zaman, ulaşım sıkıntılarını vurgulanmıştır. Öneri olarak katılımcı öğrencilerin danışman seçimine önem vermelerini, ulaşım sıkıntısı olmayacak bir okulda devam etmelerini, hem maddi hem manevi boyutlarda lisansüstü eğitimin politika belgelerinde daha çok desteklenmesini önermiştir. Araştırmada öğrencilerin süreçlerine devam etmelerini teşvik etmek amacıyla danışman seçimi, sürecin iyi değerlendirilmesi, iş yaşam dengesinin sağlanmasına ilişkin öneriler sunulmuştur.

Makale Bilgileri

Anahtar Kelimeler

Yükseköğretim
Lisansüstü Eğitim
Okul Terki
Doktora Programı

Keywords

Higher Education
Graduate Education
School Dropout
PhD Programme

Makale Geçmişi

Geliş: 26.10.2022
Düzeltilme: 28.11.2022
Kabul: 01.01.2023

ABSTRACT

Graduate education is an educational process that aims to train scientists and lecturers who will contribute to science by conducting research and meet the needs of the developing and changing society. There are many factors that prevent students from completing PhD. The purpose of this qualitative research is to reveal the reasons for the dropout of PhD student. The research was conducted via qualitative research method and narrative research design. The research is based on in-depth interviews with a male student who dropped out of his PhD at a state university during the thesis proposal stage. As a result, the participant emphasized that the most common reason for leaving the programme was the lack of support from the advisor. Among other reasons, deterioration in work-life balance, lack of opportunity for becoming an academic, permission from job, time allocated to family, transportation problems were emphasized. The participant suggested that students should give importance to the selection of their advisors, attend a school where transportation will not be a problem, and that graduate education should be supported more in policy documents, both financially and morally. In order to encourage students continue their processes in the research, suggestions were made about choosing an advisor, evaluating the process well, providing work-life balance.

Makale Türü

Araştırma

Önerilen Atıf

Koşar, D. & Ayanoglu, Ç. (2023). Doktora terkine ilişkin bir anlatı araştırması. *TEBD*, 21(1), 208-234.
<https://doi.org/10.37217/tebd.1195002>

Giriş

Üniversitelerin bireylerin akademik ve sosyal gelişimini sağlayarak iş hayatına hazırlanmalarını sağlamada önemli bir işleve sahip olduğu bilinmektedir (Ertem ve Gökalp, 2016). Genellikle üniversite bireyler için daha yüksek kazançlar ve kariyer fırsatı olarak görülmektedir (Ishitani, 2006). Diğer eğitim kademelerinden farklı olarak uzmanlık eğitimi veren, yetişkin bireylerin devam ettiği bir eğitim kurumu olan üniversiteler sağladığı yüksek beceriler ile bireylerin iş dünyasında üretecekleri katma değeri artırmaktadır (Şimşek, 2013).

Günümüzde eğitimin değişen anlam ve içeriğine uyum sağlayabilmek, mesleki becerileri artırmak, araştırmalar ile bilime katkı sağlayabilmek amacıyla lisansüstü eğitim talebinin arttığı görülmektedir (Koşar, Er ve Kılınc, 2020). Lisansüstü eğitim, yüksek lisans ve doktora derecelerini içeren, kişilerin kendi lisans alanlarında veya farklı alanlarda uzmanlaşmalarını sağlayan, bilim insanı ve akademisyen yetiştirme amacını taşımakta olan eğitim programıdır (Kahraman ve Tok, 2016). Lisansüstü eğitim belirli alanda derinlemesine çalışmalar yaparak lisans eğitiminden farklı bilgi, beceri ve sentez yapabilme becerisi gerektiren, sorun çözüme, bilgi üretme, mesleki alanlarda uzmanlaşma için yüksek ihtisas gücünü yetiştirme amaçlı programdır (Çakar, 1997; Karaman ve Bakırcı, 2010). Ülke sorunlarına yönelik araştırma yapılmasında ve ihtiyaç duyulan yüksek nitelikli insan gücü yetiştirmesinde de büyük önem taşımaktadır (İlhan, Öner-Sünkür ve Yılmaz, 2012; Nayır, 2011). Karakütük (1989) lisansüstü eğitimin yaygınlaşmasının çeşitli sebeplerle her geçen gün arttığını belirtmektedir. Bu nedenlerin başında ülke kalkınması için gerekli insan gücünün yetiştirilmesi yer almaktadır. Diğer nedenler ise kişisel ve mesleki gelişim ihtiyacı, lisans düzeyinde verilen eğitimin yeterli gelmeyişi ve maddi kazançtır. Bireylerin mesleklerinde gelişme istekleri, toplumsal statü kazanma, genel kültür ve mesleki bilgi kapasitesini artırarak kendini geliştirme ve kariyer yapma motivasyonları onların lisansüstü düzeyde eğitime yönelmelerine sebep olmaktadır (Deniz, 2020; Eskioglu, 2010).

Her ne kadar lisansüstü eğitime olan talep artsa da bu süreçte bireyler birçok güçlükle karşılaşarak öğrenimlerini yarıda bırakmak zorunda kalmaktadırlar. Okul terki olarak bilinen öğrenimi yarıda bırakma hem bireysel hem de sosyal sonuçları nedeniyle ülkelerin önemli eğitim sorunlarından biridir. Bireysel kayıplarla birlikte bir ekonomik yatırımın verimsiz bir şekilde sonuçlanmasının getirdiği mali kayba ve bireyin üretime niteliksel katkısını azaltarak olumsuz toplumsal ve ekonomik etkiye sebep olan okul terki hangi kademedede olursa olsun istenmeyen bir durumdur. Öğrencinin öğrenim gördüğü öğretim kademesini tamamlamaması ve okula devam etmemesi okul terki olarak tanımlanmaktadır (Dekkers ve Claassen, 2001). Yapısal, çevresel ve kişisel faktörlerle ilişkili karmaşık bir süreç sonunda gerçekleşen okul terki (Şimşek ve Şahin, 2012) günümüzde çok çeşitli sebeplere bağlı olarak ilköğretim, ortaöğretim, lisans ve lisansüstü olmak üzere

her kademedede görülmektedir. Okul terki bir ülke için ekonomik gelişmeyi engelleyen bir durum olarak görülmektedir (Şimşek, 2013). Aslında bu konudaki endişe kamu kaynaklarının verimsizliği ve israfıdır (Costa, Bispo ve Pereira, 2018). Çünkü eğitim sürecine bir yatırım yapılmakta, bu yatırım öğrencinin okulu terki ile boşa gitmekte ve böylece millî kaynağın israfı söz konusu olmaktadır (Hayes, Nelson, Tabin, Pearson ve Worthy, 2002). Ayrıca eğitimin nitelikli insan kaynağı olarak görülmesi ve sosyal, kültürel ve ekonomik etkileri nedeniyle okulu terki bir eğitimsel kayıp olarak değerlendirilebilir. Nitekim Özdemir, Erkan, Karip, Sezgin ve Şirin'e (2010) göre okulu terki ekonomik kayıp ve aynı zamanda iyi eğitim alamamış birey ile ilişkilendirilen toplumsal kayıptır. Bu nedenle okulu terki eğitim sisteminde çözülmesi gereken sorunlardan birisidir. Şimşek ve Şahin'e (2012) göre bu durumdaki öğrencilerin tekrar okula dönmelerini sağlamak ve okulu terki eğiliminde olan öğrenciler için gerekli tedbirlerin alınması gereklidir.

Alanyazında okulu terki ile ilgili çoğunlukla ortaöğretim kademelerinde olmak üzere (Archambault, Janosz, Morizot ve Pagani, 2009; Bayhan ve Dalgıç, 2012; Brown ve Rodríguez, 2009; Çakır ve Çolak, 2019; Çelikleş ve Yüksel, 2020; Gözübüyük-Tamer, 2014; Güngör, 2019; Küçüker, 2019; Pagani vd., 2008; Şimşek, 2011; Taş, Selvitopu, Bora ve Demirkaya, 2013; Tatar, 2016; Yüner ve Özdemir, 2017; Zorbaz ve Özer, 2020), ilköğretim (Anne Çocuk Eğitim Vakfı [AÇEV], 2006; Şimşek ve Şahin, 2012), yükseköğretim (Baltacı, 2019; Bülbül, 2012; Costa vd., 2018; Şimşek, 2011; Şimşek, 2013; Uslu-Gülşen, 2017) ve lisansüstü eğitimde (Alabi, Seedat-Khan ve Abdullahi, 2019; Deniz, 2020; Ertem ve Gökalp, 2016) ele alan çalışmalar mevcuttur. Bu çalışmalarda genel olarak okulu terkinin sebepleri üzerinde durulmaktadır. Bülbül (2012) okulu terki yaşayıp daha sonra öğrenci affı ile öğrenimlerine geri dönen üniversite öğrencileri ile gerçekleştirdiği çalışmasında ekonomik yetersizliklerin ve akademik uyum sorunlarının okulu terkine sebep olduğunu, etkili bir danışmanlık sisteminin okulu terkinin çözümünde etkili olabileceğini tespit etmiştir. Costa vd.'nin (2018) lisans öğrencilerinin okulu terki ve okula devamını incelediği çalışmasında yarıyıl sayısının, notların, cinsiyet ve akademik başarısızlığın hem mezuniyet süresini uzattığını hem de okulu terk etme riskini yükselttiğini; ancak yaş, medeni durum, ırk ve lise eğitimi gibi değişkenlerin mezuniyet süresi ve okulu terki üzerinde bir etkisi olmadığını tespit etmiştir. Şimşek (2013) üniversite öğrencilerinin okulu terk etme eğilimlerini ve nedenlerini belirlemiştir. Çalışmada öğrencilerin %45 oranı ile yüksek düzeyde okulu terk eğiliminde oldukları ve bu yüksek oranlı okulu terki eğiliminin kişisel, aile, arkadaş ve okul etkenlerinden kaynaklandığı saptanmıştır. Letseka ve Simeon (2008) yükseköğretimden ayrılanların ailelerinin ortalama %70'inin düşük ekonomik statüde olduğunu, bu öğrencilerden çoğunun çalıştığını ve bu durumun onları eğitimden uzaklaştırdığını belirtmektedir.

Alabi vd. (2019), kadın yüksek lisans öğrencilerinin yaşadığı deneyimler üzerinde yaptığı fenomenolojik çalışmada geleneksel ve dini onaylamalardan kaynaklanan sosyo-kültürel inançların,

ekonomik engellerin ve ailede geleneksel olarak beklenen cinsiyet rollerinin lisansüstü eğitim terkinde etkili olduğu sonucuna ulaşmıştır. Ertem ve Gökalp (2016) çalışmalarında lisansüstü eğitim terk oranlarını ve bu oranların eğitim dönemi, derece ve cinsiyet değişkenine göre farklılıklarını incelemiştir. Çalışmada Türkiye'deki üç üniversitenin aktif ve pasif öğrenci sayıları incelenerek okul terk oranları ortaya konulmuştur. Araştırma sonucunda incelenen üç üniversite arasında okul terk oranlarının birbirlerinden yüksek düzeyde farklı, üç üniversite için ortalama okul terk oranının %23 gibi oldukça yüksek bir oranda, yüksek lisans okul terk oranının doktora terk oranından yüksek ve erkek öğrencilerin okul terk oranının kadınlara göre yüksek olduğu ve yıllar itibariyle okul terk oranının sürekli bir artış gösterdiği sonuçlarına ulaşılmıştır. Seskir (2017) yükseköğretime katılım ve terk oranlarını incelediği çalışmasında lisansüstü eğitimde kadın öğrencilerin erkek öğrencilere göre terk oranlarının daha düşük olduğunu tespit etmiştir. Deniz (2020) lisansüstü öğrenim gören öğrencilerin okul terkinde etkili olan nedenleri ve çözüm önerilerini belirlemek üzere gerçekleştirdiği çalışmasında akademik ve sosyal uyum, eğitimin niteliğiyle ilgili yetersizlikler, öğrencilerin farklı alanlara yönelmesi, ulaşım gibi etkenlerin neden olduğu çok faktörlü ve karmaşık bir yapı olduğunu tespit etmiştir. Alanyazında yapılan bu çalışmalarda genellikle okul terki sebepleri üzerinde durulmuştur. Nitekim okul terkinin tek bir sebebe bağlamanın imkânsız olduğunu ifade eden Beatty, Neisser, Trent ve Heubert (2001) okul terkinin münferit bir olaydan ziyade bir süreç olduğunu kabul etmektedir.

Öğretmenlerin lisansüstü eğitime yönelmelerinde birçok sebep rol oynamaktadır. Alanyazında öğretmenlerin lisansüstü öğrenim görme süreçlerinin incelendiği çeşitli çalışmalar bulunmaktadır. Bu çalışmalarda (Alhas, 2006; Başer, Narlı ve Günhan, 2005; Dönmez, Aydoğdu, Sever ve Aypay, 2012; Nayır, 2007; Turhan ve Yaraş, 2013) genellikle katılımcıların öğrencilik sürecine ilişkin görüşlerine odaklanılmaktadır. Alabaş, Kamer ve Polat (2012) yaptıkları çalışmada öğretmenlerin lisansüstü öğrenim görme nedenlerini kişisel gelişim, mesleki kariyer ve akademik personel olma olarak belirlemiştir. Şaşmaz-Ören, Yılmaz ve Güçlü'nün (2012) araştırma bulguları öğretmen adaylarının akademik personel olabilmek için lisansüstü öğrenim görmek istediklerini ortaya koymaktadır. Ancak öğretmenler lisansüstü eğitime yönelmelerine ve sürece katılmalarına rağmen süreç içerisinde ortaya çıkan birtakım sebeplerle lisansüstü eğitimi yarıda bırakmak durumunda kalmaktadırlar. Nayır (2011) yapmış olduğu çalışmada lisansüstü eğitime devam eden okul yöneticileri, öğretmenler ve müfettişlerin karşılaştıkları sorunları incelemiş ve çalışmada katılımcılar programların yoğunluğu, devam etmekte yaşanan zorluklar ve danışman öğretim üyeleri ile daha fazla zaman ayrılmasının gerektiği yönünde görüşlerini ifade etmişlerdir.

Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği'ne göre lisansüstü eğitim ve öğretim programları, yükseköğretim kurumlarında yürütülen yüksek lisans, doktora ve sanatta yeterlik programlarından

oluşmaktadır. Tezli yüksek lisans programının amacı, öğrencinin bilimsel araştırma yöntemlerini kullanarak bilgiye erişme, bilgiyi derleme, yorumlama ve değerlendirme yeteneğini kazanmasını sağlamak iken tezsiz yüksek lisans programının amacı, öğrenciye mesleki konularda bilgi kazandırarak mevcut bilginin uygulamada nasıl kullanılacağını göstermektir. Doktora programlarının amacı ise öğrenciye bağımsız araştırma yapma, bilimsel problemleri, verileri geniş ve derin bir bakış açısı ile irdeleyerek yorum yapma, analiz etme ve yeni sentezlere ulaşmak için gerekli becerileri kazandırmaktır (Yükseköğretim Kurulu [YÖK], 2016). Doktora programlarına artan ilgiye rağmen pek çok doktora öğrencisi sürecin belli bir döneminde -ders, yeterlik ya da tez aşaması- doktora yarıda bırakarak eğitimlerini tamamlayamamaktadırlar. Doktora öğrencisi yıpranması şeklinde de isimlendirilebilen doktora terki, öğrencilerin süreçlerini tamamlamadan önce doktora programlarından ayrılmalardır. Bazı öğrencilerin doktora sürecini yarıda bırakma nedenlerini anlamaya çalışmak, doktora programlarını terk etme oranını azaltmak ve bu programların kalitesini artırmaya yönelik çalışmalarda bulunmak önemli görülmektedir (Gür ve Bozgöz, 2022).

Bu araştırma bir doktora öğrencisinin lisansüstü eğitimi terk etme süreci, deneyimleri ve yaşamış olduklarının derinlemesine incelendiği keşifsel bir çalışmadır. Böylece okul terki öncesi ve esnasındaki süreç incelenerek bu süreçte yaşanan olaylar arasındaki ilişkilerin irdelenmesiyle okul terki farklı boyutları ile bütüncül olarak anlaşılacaktır. Öte yandan tüm sürecin gözden geçirilmesi ile etkili planlamalar yapılabilmesine olanak sağlayacağı düşünülmektedir. Büyüköztürk, Kılıç-Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel'e (2020) göre eğitim alanında mevcut durumun ve eğitimdeki problemlerinin daha iyi anlaşılması için hikâyeler kullanılarak deneyimlerin derinlemesine incelenmesi sağlanabilir. Araştırma sonuçlarının kamu kaynaklarıyla ve yüksek maliyetle sürdürülen lisansüstü eğitim süreçlerinin yeniden sorgulanmasına imkân vereceği, bu konuda karar vericiler ve uygulamacılara önemli veriler sunacağı düşünülmektedir. Ayrıca lisansüstü eğitim terki konusunda lisansüstü düzeyinde yapılan çalışmaların sınırlı sayıda olduğu, bunun yanında yurtiçi alanyazında doktora düzeyinde okul terkinin kişilerin yaşamış hikâyelerinin ele alınarak anlatı deseni ile yürütüldüğü bir çalışmanın olmadığı görülmüştür. Bu doğrultuda gerçekleştirilen araştırmanın amacı, öğrenimini tamamlamadan lisansüstü eğitimi terk eden bir doktora öğrencisinin deneyimlerinden yola çıkarak lisansüstü eğitimde program terkinin içinde bulunulan şartlar ve yaşanan olaylar ile birlikte değerlendirilerek derinlemesine anlaşılmasıdır. Bu ana amaç doğrultusunda şu alt amaçlara cevap aranmıştır; Katılımcının (i) doktora başlama aşaması nasıl olmuştur?, (ii) doktora terki nedenleri nelerdir?, (iii) doktora sürecinin etkileri nasıl olmuştur?, (iv) lisansüstü eğitim terki önleme önerileri nelerdir?, (v) doktora sürecini neye benzetmektedir?

Yöntem

Araştırmanın Deseni

Bu çalışma nitel araştırma yöntemi ve anlatı araştırması deseninde yürütülmüştür. Anlatı araştırması tek bir bireyin ya da az sayıda bireyin kişinin yaşam deneyimlerinin detaylı bir şekilde tasvir edildiği durumlar için uygundur. Anlatı araştırması, bireyin öyküleri aracılığıyla veri toplama, bireylerin deneyimlerini raporlama ve anlamlı deneyimleri kronolojik olarak düzenleme aşamalarından oluşmaktadır (Creswell, 2021). Anlatı çalışmalarıyla birey veya bireylerin olaylardan edindikleri deneyimler hikâyeleştirilerek başkalarıyla paylaşılmaktadır; böylece hedef kitle için anlamlandırılmaya çalışılmaktadır (Büyüköztürk vd., 2020). Araştırmada doktora terkinin nasıl bir süreç içerisinde gerçekleştiği irdelenecektir. Bu süreçte yaşanan deneyimler keşfedilmeye çalışılacaktır. Bu araştırmada katılımcı doktora sürecindeki deneyimlerini özellikle terk etmeye ilişkin yaşamış olduğu deneyimleri detaylı bir şekilde anlatmaktadır. Çalışmada anlatı desenin tercih edilmesinin bir diğer sebebi de araştırma probleminin “niçin” sorusundan ziyade “nasıl” sorusuna cevap aramasıdır. Bu çalışma, katılımcının doktora terkine ilişkin deneyimlerini kendi anlatıları üzerinden tartışarak doktora terki ile ilgili deneyimlere ışık tutmak amacıyla yapılmıştır. Çalışma, anlatı araştırması olması sebebiyle sadece konunun daha derinden anlaşılmasına yardımcı olmakla kalmamış aynı zamanda katılımcının süreçte neden söz konusu şekilde davrandığını ve tepki verdiğini anlamaya da yardımcıdır.

Katılımcı

Araştırmada amaçlı örnekleme yöntemlerinden tipik durum örnekleme tercih edilmiştir. Tipik durum örneklemesinde konuya ilişkin bilgisi olan, evrende yer alan çok sayıdaki duruma örnek bir katılımcı üzerinden verilerin elde edilmesi söz konusudur (Büyüköztürk vd., 2020). Bu bağlamda araştırma verilerini elde etmek için bu deneyimi yaşamış, öğrenimini tamamlamadan okulu terk eden bir doktora öğrencisi ile görüşme yapılmıştır. Katılımcı sahip olduğu demografik özellikleri (eğitim yöneticisi, öğretmen, yaşadığı yer dışındaki bir şehirde eğitimine devam eden) itibarıyla lisansüstü eğitimini tamamlamadan bırakan öğrencilerin tipik temsilcisidir. İlgili kişi gerekli etik kurul izinlerinden sonra araştırmaya gönüllü olarak katılacağını bildirmiştir. Katılımcı 35 yaşındadır; evlidir ve iki çocuğu bulunmaktadır. Bir okulda müdür yardımcısı olarak görev yapmaktadır ve branşı İngilizcedir. Katılımcı, İstanbul’da bir vakıf üniversitesinde Amerikan Kültürü ve Edebiyatı bölümünde 2009 yılında yüksek onur bursu ile (tam burslu) lisans eğitimini, 2015 tarihinde İstanbul’da bir devlet üniversitesinde Eğitim Yönetimi, Denetimi, Planlaması ve Ekonomisi bölümünde yüksek lisans eğitimini bölüm birincisi olarak tamamlamıştır. 2012 yılında Millî Eğitim Bakanlığında İngilizce öğretmeni olarak göreve başlamıştır. Yedi yıl öğretmenlik yaptıktan sonra Millî Eğitim Bakanlığında Bağılı Eğitim Kurumlarına Yönetici Seçme Sınavında başarılı olarak 2019 yılında

müdür yardımcısı olarak atanmıştır. 2018 yılında doktora eğitimine başlamıştır. Doktora yeterlilik ders aşamasını 3,48 not ortalaması ile tamamlamış; doktora yeterlilik sınavını başarı ile geçmiştir. Katılımcı 2021 yılında doktora eğitiminin tez aşamasında yarıda bırakmıştır.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada nitel araştırma desenlerinden anlatı araştırması deseni kullanılmıştır. Bu çalışmada, doktora eğitimini tez önerisi aşamasında terk eden bir öğretmen ile yapılan iki yarı yapılandırılmış görüşme aracılığıyla veriler toplanmıştır. Czarniawska (2004), anlatı araştırmasında araştırmacıların veri olarak kullanacakları hikâyeleri toplarken üç farklı yöntem kullanabileceklerini belirtmiştir; buna göre ilk yöntemde, uzun zaman diliminde yürütülen araştırmalarda, araştırmacı kendiliğinden gelişen hikâyeleri toplamaktadır; diğer yöntemde araştırmaya katılan kişilere kritik bir durum ya da olay ile ilgili sınırları belli sorular sorularak ve hikâyeleri yönlendirici sorularla ortaya çıkarmak amaçlanmaktadır; üçüncü yöntemde ise araştırmacının araştırmaya katılan kişilere sorularını sorması yoluyla, konu ile ilgili hikâyeler toplanmaktadır. Bu araştırmada katılımcıya süreçle ilişkin sorular yöneltilmektedir. Etherington ve Bridges (2011) özellikle olaylar karşısında bireyin hislerine, duygularına, düşüncelerine tutumlarına, fikirlerine; diğer insanların önemine, anlatıcının değerler, inançlar ve amaçlar temelinde seçimlerine ve eylemlerine; tarihsel sürekliliğe ilişkin ve ayrıca deneyimlerini temsil eden metaforlar, semboller ile yaratıcı ve sezgisel bilme yolları üzerinde bağlamı yakalamasına yönelik sorular sorulduğunu ifade etmektedirler. Etherington (2011) anlatı araştırmasında bireyin hikâyesini olay örgüsüne oturtabilmek ve sosyal ve kültürel bağlamı yakalayabilmesine yardımcı olmak için araştırmada sorulması gereken soruları örneklendirmiştir. Örneğin hikayenin zamansal döngüsüne yönelik “Ne kadar sürdü?”, anlamlandırılmasına yönelik “Bütün bunlardan ne gibi anlamlar çıkardın?, Bunun ne kadar süreceğini düşündün?”, sosyal ve kültürel bağlamsallığa yönelik “Bunun hakkında ne düşünüyorsun?, “Bu senin için uygun muydu?”, katılımcının duyguları, düşünceleri, tutumları ve fikirlerine yönelik, “Seni nasıl etkiledi?, Sana nasıl hissettirdi?, Bu durum hakkında ne düşündün?, Bu yaptığı hakkında ne düşünüyorsun?”, katılımcının değerleri, inançları ve amaçları temel alan seçimleri ve eylemlerine yönelik, “Neden oraya gitmeye karar verdin?, Niçin bunu yapmak istiyorsun?, Ne yapmayı düşünüyorsun?, Ne olmasını istiyorsun?, Ne zaman buna karar verdin?”, tarihsel sürekliliğe yönelik “O zaman hayatının geri kalanında neler oluyordu?, Hangi yıldı?”, hikâyenin başlangıcı, ortası ve sonuna yönelik “Hikâyen nerede başlıyor?, Bu duruma nasıl geldin?, Bundan sonra ne oldu?”, metaforlar, semboller ve yaratıcı, sezgisel bilme yollarına yönelik “Bu ne gibiydi?, ‘Bu bir çukur içine düşmeye benziyordu’ dedin. Bu konuyu biraz daha açabilir misin?” (aktaran Albayrak, 2020). Bu araştırma bağlamında yöneltilen sorulardan bazıları “Doktora sizin için ne ifade ediyor?, Doktoraya neden başlamıştınız?, Doktora eğitiminize devam ettiğiniz süreci nasıl geçirdiniz?, Hangi duygular ağırlıklı idi?, Doktora

eğitimi yarıda bırakmaya hangi aşamada karar verdiniz? Neden bu aşama?, Eğitiminizi yarıda bırakmanızın sebepleri nelerdir?, Süreci yarıda bırakmak sizde nasıl hisler uyandırdı?, Bu eğitimi terk etmeniz hayatınıza ne gibi etkileri oldu?, Lisansüstü eğitime başlayıp terk ettiğiniz sürece kadar olan dönemi bir nesne, kişi, karakter, olay vb. benzetmek isteseyiz neye benzetirdiniz, neden?” şeklindedir. Doktora sürecine ilişkin deneyimleri ile ilgili soru-cevap şeklinde yapılan bir görüşme ile hikâyenin ayrıntıları elde edilmiştir. Her biri 45 dakika ile 1 saat arasında süren görüşmeler veri kaybını önlemek için katılımcının izni alınarak kayıt altına alınmış ve görüşme sonrasında araştırmacılar tarafından yazılı doküman haline getirilmiştir. Görüşme esnasında katılımcının lisansüstü yolculuğundaki deneyimlerini kısıtlama olmaksızın anlatmasına fırsat verilmiştir. İlk görüşme sonrası verilerin analizleri yapılmış, keşfedilmeyen noktalar hakkında notlar alınmış ve bir sonraki görüşme bu analizlere göre daha derinlemesine yapılmıştır.

Araştırmacılar ile araştırmaya katılan kişi aynı ana bilim dalındadırlar; araştırmacılarından birisi katılımcının doktoraı terk ettiği aşamaya yeni başlayacak olan bir lisansüstü öğrencisidir; bu nedenle görüşmeler yapılırken kendisi de aynı süreçleri çok yeni bir süreçte deneyimlediği için görüşme esnasında soruları oldukça rahat şekilde katılımcıya yöneltmiş, görüşmeler esnasında soruların yerlerinde değişiklikler yapma şansı yakalamış ve ayrıca görüşme devam ederken sürece ilişkin yeni ve farklı ayrıntılara odaklanma durumu gerçekleşmiştir.

Araştırmada veriler toplanmadan önce Hacettepe Üniversitesi Senatosu Etik Komisyonunun 22 Haziran 2021 tarih ve E-35853172-600-00001636584 sayılı onayı alınmıştır.

Verilerin Analizi

Nitel araştırmaların genelinde olduğu gibi anlatı araştırmalarında da veri, temalara ve kategorilere ayrılarak anlamlandırılmaya çalışılır. Bu tema ve kategorilerin tanımlanmasında katılımcılardan elde edilen hikâyelerin karmaşıklığı ve bireysel deneyimlerin anlamlandırılması birinci etmendir (Ersoy ve Bozkurt, 2017). Riessman (2008), anlatı analizi türlerinin tematik, yapısal, etkileşimsel ve edimsel analiz olarak dörde ayrılabilceğini belirtmiştir. Dört yaklaşımdan en yaygın olanı, metindeki içeriğin birincil odak olduğu tematik anlatı analizidir. İkinci yaklaşım, odağın bir hikâyenin anlatılma ya da bir araya getirilme yolunda olduğu yapısal analiz; üçüncü yaklaşım, diyalog/performans analizidir ve odak, anlatan ve dinleyici arasındaki diyalog sürecidir. Son yaklaşım ise görsel anlatım analizi, kelimeleri ve imgeleri içeren geniş bir alandır ve görüntüleri yazılı veya sözlü metnin yanı sıra anlatım analizine dâhil eder. Anlatı araştırmalarında tematik analizde öne çıkan hikâyenin nasıl söylendiğinden çok, ne söylendiğidir. Tematik yaklaşım, araştırma katılımcıları ve rapor ettikleri olaylar arasında ortak tematik unsurlar bulunan birçok durumda teorik olarak kullanışlıdır. En genel haliyle tematik analiz üç tekrarlı ve örtüşen aşama içerir. İlk aşama olan veri kodlamasında kavramsal kategoriler oluşturulur ve tekrarlayan veya alakasız veriler ortadan

kaldırılır. Daha sonra veriler kategorilere ayrılır ve benzer gruplara veya kümelere ayrılır. Son aşamada, veriler bulguların tematik olarak yeniden düzenlenmesi ile ortaya çıkar. Bu araştırmada da verilerin çözümlenmesinde tematik anlatı analizi gerçekleştirilmiştir. Analiz, neler söylendiğine (tematik), söylenenlerin arkasında yatan gerçeklere ya da söylenenlerin doğasına (yapısal) ve hikâye doğrultusunda kimin yönlendirildiğine bağlı olarak (diyalojik/performans) gerçekleştirilebilir. Görüşmeler sonrası elde edilen bulgular sonucu ortaya çıkan temalar; (1) doktora başlama aşaması, (2) doktora terk etme sebepleri, (3) doktora terk etmenin etkileri, (4) doktora sürecini devam ettirmeye ilişkin öneriler (5) sürece ilişkin üretilen metafor şeklindedir. Aşağıda Tablo 1’de verilerin analizi sonucu ortaya çıkan tema, alt tema ve kodlara yer verilmiştir.

Tablo 1. Verilerin Analizi Sonucu Ortaya Çıkan Tema, Alt Tema ve Kodlar

<i>Temalar</i>	<i>Alt Temalar</i>	<i>Kodlar</i>		
Doktora Başlama Aşaması	Kariyer	Yönetici Olma İsteği Üniversiteye Geçiş		
	Başarı	Akademik Destek		
	Kişisel	Bitirme Hevesi Yabancı Dil		
	Ders Dönemi	Olumlu Hisler Olumsuz Etkiler		
Doktora Terkine Yönelim Sebepleri	Yeterlik Dönemi	Danışman Desteği Motivasyon Kaybı İlk Sınav Başarısızlığı		
	Tez Önerisi Dönemi	Danışman İş Yaşam Dengesi Pandemi		
	Aile	Çocuk Sahibi Olma Eş Desteği Çalışma Ortamı İzin		
	İş	Ders Programı Ders Saati Ek Ders		
	Kişisel	Akademisyen Olma İsteği Eğitim 2. Plan Aile İş Kaliteli Odaklanma Uyku		
	Ekonomik	Ulaşım Kişisel İhtiyaçlar Kitap Ek Ders		
	Doktoranın Etkileri	Sürece İlişkin	Mesleki Gelişim Entelektüel Gelişim Rahatlama	
		Terke ilişkin	Aileye Zaman Ayırma Tahammül Aileye Mahcubiyet El Alem Ne Der	
		Eğitim terkinin önlemeye öneriler	Öğrenciler	Danışman Seçimi Ulaşım İyi Gözlem

		İletişim
		Rehberlik
		Alana Hâkimiyet
		İyi Niyet
		Kendini Geliştirme
		Öğrenci Psikolojisi
	Politika Belgeleri	Maddi ve Manevi Destek
Metafor	Evlilik	Boşanma

Geçerlik ve Güvenirlik

Nitel araştırmalarda doğası gereği geçerlik ve güvenilirlik için inandırıcılık (iç geçerlik), aktarılabirlik (dış geçerlik), tutarlık (iç güvenilirlik) ve teyit edilebilirlik (dış güvenilirlik) kavramları tercih edilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Creswell'e (2021) göre anlatı araştırmalarında geçerliğe daha az vurgu yapılmaktadır, ancak Creswell (2021) yine de tür gözetmeksizin nitel araştırmalarda çoklu geçerlik stratejilerinin kullanılmasını önermektedir. Bu doğrultuda araştırmada geçerlik ve güvenilirliği artırmak için bazı önlemler alınmıştır. Aşağıda bu önlemlerden bazıları verilmektedir;

Araştırmacılar daha derinlemesine veriler elde etmek için ikinci bir görüşme gerçekleştirmiş ve her iki görüşme esnasında katılımcıya görüşme formunda yer alan sorular dışında gerektiğinde ve görüşme süreci bağlamında sorular yöneltmişlerdir. Araştırma sürecinde verilerin nasıl toplandığı, nasıl kaydedildiği ve analiz edildiği, sonuçlara nasıl ulaşıldığı, sonuçların nasıl yorumlandığı ve araştırmanın nasıl raporlaştırıldığı ayrıntılı bir şekilde açıklanmıştır. Araştırmada 36 ve 51 dakikalık iki görüşme gerçekleştirilerek katılımcı ile uzun süreli bir etkileşim kurulmaya çalışılmıştır. Nitel araştırmalarda görüşme zamanı ilerledikçe araştırmacı ile katılımcı arasında bir güven ortamı oluşur, böylece katılımcı daha samimi olabilir. Bu nedenle uzun süren görüşmelerde toplanan verilerin geçerliği daha yüksektir. Ayrıca görüşme sayısını artırmak da gerçeği elde etme konusunda daha etkili olacağından inandırıcılığı artıran bir stratejidir (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Tipik durum örneklemede okuyucuların kendi durumları ile karşılaştırmalar yapmalarına imkân sağlamak için katılımcının nasıl tipik bir temsilci olduğunun raporlandırılması nitel araştırmaların aktarılabirliği açısından araştırmacının kasıtlı olarak bir seçimi mümkündür (Merriam, 2018). Mevcut çalışmada bu durum göz önüne alınarak katılımcı seçiminde tipik durum değerlendirilmiş ve raporlaştırılmıştır. Araştırma raporu, araştırmanın desen, veri toplama yöntemleri, analiz yöntemleri ve sonuçların raporlanması gibi tüm süreçlerinin eleştirel bir gözle incelenmesi için bir uzmana gönderilmiştir. Uzman dönütleri doğrultusunda gerekli düzeltmeler yapılmıştır. Bu işlem araştırmanın inandırıcılığı konusunda alınabilecek önemli bir stratejidir. Araştırmada görüşmeler bir ses kayıt cihazı ile kaydedilmiş ve daha sonra bir araştırmacı tarafından yazıya aktarılmıştır. Görüşme kayıtları her iki araştırmacı tarafından dinlenmiş ve diğer araştırmacı tarafından yazılı hali kontrol edilmiştir. Olası kontroller ve incelemeler için araştırmaya ilişkin tüm ham veriler araştırmacılar tarafından

saklanmıştır. Ayrıca bütün bu aşamaların dışında katılımcı gizliliğini korumak adına katılımcıya cinsiyetine uygun takma bir isim verilmiştir.

Bulgular

Doktora Başlama Aşaması

Ali doktora aşamasına gelmeden önce öncelikle Almanya'nın Baden-Württemberg eyaletinde bir devlet üniversitesinde Amerikanistik bölümünde yüksek lisansa başladığını ancak o zaman ülkenin para biriminin değerinin yükselmesi, iş bulamaması gibi çeşitli sebeplerle okulu terk etmek durumunda kaldığını, Türkiye'ye döndükten sonra da bir vakıf üniversitesinde tekrar yüksek lisansa başladığını bildirmiştir. Ancak Ali vakıf üniversitesinden devlet üniversitesine yatay geçiş yapmıştır. Doktora başlama sebepleri olarak da başladığı işi bitirme isteğinin kendisini motive ettiğini, amacının ileride üniversitede akademik bir kadro almak ya da mesleğiyle ilgili bir üst düzey kurumda üst düzey bir yönetici olabilmek olduğunu vurgulamıştır. Ayrıca katılımcının lisansının yabancı dil olması nedeniyle yabancı dilde makale okuma anlama ve yazma konusundaki özgüveni ile yüksek lisanstaki akademik başarısı nedeniyle öğretim üyelerinin kendisini desteklemesi de diğer sebepler olarak belirtilmiştir. Ali'nin belirttiği kodlara ilişkin görüşleri aşağıda Tablo 2'de verilmiştir:

Tablo 2. Doktora Başlama Sebeplerine İlişkin Kod ve Örnek İfadeler

Kodlar	Örnek İfadeler
Yönetici Olma İsteği	Başlarken bu işe yüksek lisans doktora eğitim yönetimine Milli Eğitim'de daha iyi bir kademeye geleceğini hep hayal etmişimdir.
Üniversiteye Geçiş	Şimdi doktora girerken hedeflerden bir tanesi de acaba ileride ben akademisyen olabilir miyim, bir üniversitede kadrom olabilir mi gibi...
Akademik Destek	Daha sonrasında da fena bir öğrenci değildim, hocalarımdan da demesi üzerine. Akademik başarımla yüksekti nispeten, yani bu şekilde olduğu için devam ettim.
Bitirme Hevesi	Benim şu şekilde lisans yıllarımdan itibaren başlayan bir serüvendi aslında bu. Lisansı bitirdikten sonra Almanya'ya gittim. Orada yaklaşık bir buçuk yıl kadar bir yüksek lisans eğitimi oldu. Fakat o da bir bırakma hikâyesi aslında. Orada ekonomik yetersizliklerden. 2009 yılında Almanya'daki Türkiye'de teğet geçti olarak bahsedilen ama Avrupa'yı kötü etkileyen ekonomik krizden dolayı, işte Euro'nun yükselmesi vesaire gibi ekonomik sıkıntılardan dolayı, orada iş bulamam gibi. Almanya'daki yüksek lisansımı bıraktım. Türkiye'ye döndüm. Oradaki bölümüm benim İngilizce ile alakalı olan Amerikanistik diye geçen bölümdü. Tabii o bırakma beni ilk seferinde çok yaraladı. Neden böyle oldu olmasaydı niye yapamadım. Yani bu kadar mücadele ettim bitirdi, sonunu getirme merakı aslında diyelim biraz da. Doktora her şeyin sonu olarak görüldüğü için, akademik noktada daha üstü yok; belki post-doc konuşabiliriz. Ama genel olarak doktora son nokta olduğu için. Aslında bir şey tamamlama, bitirme hevesiydi diyebilirim. Yani doktora bu şekilde başladım.

Doktora Terkine Yönelim Sebepleri

Ali doktora ders, yeterlik sürecinde ve özellikle doktora sürecinin sona yaklaşmakta olan tez önerisi sürecinde yaşadıklarını detaylı bir şekilde ilişkilendirerek anlatmıştır. Bu bağlamda terk ile ilgili en çok danışman ile ilgili olan sebepleri vurgulamıştır. Doktora sürecinin farklı aşamalarında terk etme sürecini hazırlayan ve hızlandıran pek çok sebep belirtmiş olmasına rağmen en fazla üzerinde durduğu ve kendisini doktora eğitimini terk etme durumunda bırakan unsurun danışmanı olduğu belirlenmiştir. Bu husus doktora eğitiminde öğrenci ve danışman arasındaki uyumun önemine

dikkat çekmektedir. Kendisi ile iletişimi iyi olan bir danışmanla süreci yürütebilen öğrencilerin olmayanlara kıyasla süreci devam ettirme ve başarı ile tamamlama durumlarının olduğu söylenebilir. Diğer ifade ettiği sebepler süreçte ailesiyle ve mesleğinde yaşadığı bir takım olumsuz durumlar ile ekonomik unsurlardır. Ali'nin belirttiği kodlara ilişkin örnek ifadeleri aşağıda Tablo 3'te verilmiştir:

Tablo 3. Doktora Terkine Yönelim Sebeplerine İlişkin Kodlar ve Örnek İfadeler

Kodlar	Örnek İfadeler
Olumlu Hisler	Yani neler hissettim? Gurur vardı, ego tatmini vardı, yani gerçekten iyi hissediyordum ders bölümünde kendimi. Sanki bir şeyler olacak, bir bilimsel araştırmaya karşı heves. Hepsi vardı yani çok iyi hissediyordum kendimi ders bölümünde ve yani şu şekilde. Yani ders bölümünde çok çok iyi hissettim kendimi. Evet, başarıma durumu olmuştu orda. Yani gerçekten iyi duygular vardı yani o dönem hiç aklımın kenarından bırakmak gibi hiçbir şey geçmiyordu. Ders dönemi çok zevkliydi diyebilirim yani zevk alarak gittiğim bölümdü. Çünkü farklı farklı hocalar geliyor, farklı farklı edinimler oluyor. Çok mutluydum bu bölümde. Yani doktoranın en iyi bölümü ders bölümü diyebilirim size.
Olumsuz Etkiler	Şimdi benim, vakıf üniversitesine başladığımı ifade etmişim az önce. Vakıf üniversitesinden devlet üniversitesine geçişimde başka bir süreç oldu. (...) 4 senelik ücretimi ben peşin olarak ödedim. Daha sonrasında bir dönem eğitim alıp dediğim gibi yatay geçişle devlet üniversitesine geçtim. Daha sonrasında ben vakıf üniversitesinde ücretimin iadesini hizmet aldığım bölümün kesilerek istedim dilekçe yoluyla. Reddedildi. Daha sonra (...) gibi yolları denedim. Reddedildi. Şu anda yaklaşık 2 senedir o üniversitesi ile sürmekte olan bir davamız var. Açıkçası bu davanın varlığı da benim psikolojim üstünde doktoraya bakışım açısından motivasyonum açısından kötü etkileri oldu bunu da bir ekonomik sebep olarak buraya ekleyebiliriz diye düşünüyorum.
Danışman Desteği	Yeterlilik sınavına hazırlanıyorum. Kendisinin yanına gittim. Zaten ilk kıvılcım orada belli olmuştu. Kendisi, 'bana ben sana yardımcı olamam, alandaki bütün her şeye çalışacaksın. Beni ilgilendirmiyor,' şeklinde cevap vermişti. Yani kendisi bana yardımcı olmayacağını benim yol arkadaşım olmayacağını orada belli etmişti aslında. Çünkü şöyle bir şey bizim alanımız okyanus gibi. Çok geniş bir alan yani bunu en azından bir iç deniz, Marmara denizi, seviyesine çekersen en azından oraya yoğunlaşırsın. Gidip de büyük okyanusta boğulmaktansa. Yani bir alan arıyor insan şuraya şu şu konulara yoğunlaşayım, çok ya da az olması önemli değil. En azından bir çerçeve çizmek istedim. Hocamdan o konuda yardımcı olmasını istedim. Tabi ki 'bana soruları ver de ben şunlara çalışayım' değildi bu. Ama kendisi değişik bir yaklaşım sergiledi, yanlış anladığını düşünüyorum beni. Amacım o değildi. Daha çok aldığım derslerin notlarına ilk önce baktım. Daha önce giren arkadaşlarımdan önceki yıllardaki soruları topladım ve internete de var bu yeterlik sınavında bizim alana dair konu başlıkları vesaire. Makaleler okudum olabildiğince, yeterlik ile ilgili ders var, orada danışmanıyla hiç ilişkim olmadı biliyor musunuz? Hiçbir şekilde kendisi yardımcı olmadı bana, tamamen kendim. Tamamen kendim gittim. Önceki yıllarda girmiş ve geçmiş arkadaşlarımdan tecrübelerini kullandım. Onlar benim danışmanım oldu. Önceki yıllarda yeterliği geçen arkadaşlar benim danışmanım oldular. Danışmanımın beni orda yarı yolda bırakması çok üzücüydü.
Motivasyon Kaybı	Neyse o sınava hazırlandım. Sınavdan iki hafta önce bana şey dedi. Gene bir iki sorum oldu. 'Sen bu sınava girme ya, girsen de geçemezsin,' dedi. 'Ben seni hazır görmüyorum,' dedi. Ondan sonra sınava ben girmeme kararı aldım. Moralim çok bozuldu çünkü.
İlk Sınav Başarısızlığı	Evet, okyanusu geçtim derede boğulduk. Yeterliğin ilk sınavına girmedim. Giren arkadaşlarımdan soruları aldım. Sınav bitti ben girmedim. Fail, kaldım. Gene sinirim bozuldu, yeterlikte şöyle bir durum var, doktora bir kez pas geçersen, ikincisinde girersen, kalırsan üniversiteden atılırsın. Geçersen geçersen şeklinde. İkinci hakkında ille geçeceksin yani. Keşke girip kalsaydım birincisinde şansımı deneseydim, ben girmemeyi seçtim. Moral bozukluğu, mesafe artık ne olduysa o ara girmedim. İşte doktora bırakma meselesi danışmandan kaynaklı ilk o zaman gelgitler başladı. İlk gel-git başlangıcı yeterlik sınavının ilk girmedığım yeterlik sınavının hazırlık bölümünde kendisi beni olumsuz etkiledi. İkinci yeterlik sınavı altı ay sonra. Gene hazırlandım hazırlanabildiğim kadar girdim.
İş Yaşam Dengesi	Evdeki sorumlulukları, yapılacak işleri her şeyi erteliyorsun, erteliyorsun, erteliyorsun. Bir kısmını yapabiliyorsunuz, bir kısmını yapamıyorsunuz. Bu işte de aynı evde de aynı. Doktora sizin hayatınızın yarısını alıyor. Diğer kalan yarısına da aile ile işinizi sıkıştırmak zorunda kalıyorsunuz. Evde gerginlikler tartışmalar oluyor tabi. Ya evlilik hayatınız da etkiliyor diyebilirim bu süreç. Bırakma sebeplerimden en büyüğü bu değilse de bu da bir sorun, bir madde olabilir. İş arkadaşlarımla da şöyle sıkıntılar oldu. Sosyal hayatınızı sıfırlıyor. İş sadece yani öğretmen arkadaşlarınızla sadece iş yerinde 10 dakikalık teneffüslerde iki sohbetlerle değil, sizin bir de sosyal hayatınız var. Ev ziyaretleriniz var, dışarıda balığa gitmeniz var, oraya gitmeniz buraya gitmeniz var, bunlar da olmadığı için iş arkadaşlarınızla olan iletişiminiz de daha düşük seviyede kalıyor. Sosyal hayatınızın kalitesi düşüyor. Kendinize vakit ayıramıyorsunuz. Eşinize ayıramıyorsunuz, sayıyoruz bunları; işinize tam vakit ayıramıyorsunuz, sosyal hayatınıza tam vakit ayıramıyorsunuz.

Çocuk Sahibi Olma	Şimdi benim doktora vakıf üniversitesine başladığımda Ocak ayında ilk çocuğum dünyaya geldi. Evde bir bebekle doktora başladık, tamam o süreç iyi gitti vs. tam bu tez önerisinin hemen öncesinde de ikinci çocuğum, kızım dünyaya geldi. Şimdi ev içinde biri 4 yaşında, 3 yaşında, birisi yeni doğmuş bir bebekle açıkçası doktora süreci çok yürütülebilecek gibi değil. Çocuk sahibi olmak bunu iki ile çarpabilirsiniz yani. Çocuğunuzla ilgilenmiyorsunuz, çocuğunuzun beklüğünü mesela görmüyorsunuz. İlk adımı olur, ilk kelimesi olur, ilk dişi olabilir, yani bunlardan uzakta yaşıyorsunuz. Bu sefer sizde baba olarak vicdani bir ağırlık, vicdan azabı gibi bir durum yaratabiliyor. İnsanın kaçta çocuğu olabilir? Vakıf üniversitesine mülakata gittiğim gün çocuğum iki günlüktü, doğduktan sonra. Bu döneme de ikinci çocuğum, kızım doğdu. Tez öneri zamanlarına, tam zamanlarına denk geldi. Başlangıcına ve sonuna birer çocuk gibi oldu. Evdeki sorumlulukları, yapılacak işleri her şeyi erteliyorsun, erteliyorsun, erteliyorsun.
Eş Desteği	Hadi sakın ortamı buldun. Gece yarısı çalış ama bu sefer de eşin sana bakışları söz konusu oluyor. 'Ya sen ne yapıyorsun, neredesin? Ben bunlarla mücadele ediyorum, sen neyin peşindesin,' gibi. Çünkü eşinizin bir güdülenmesi söz konusu değil. Şimdi eşimden açıkçası bir destek bulamadım. Eşim hem uzağa gidiyorsun. Ders bölümüne gittiğinde orda kalıyorsun. Bir gece iki gece evden uzakta oluyorsun, eşini yalnız bırakıyorsun çocuklarla beraber. Eşin de çalışıyor bu arada, o da bir öğretmen. Yani bu süreçte eş konusunda çok fazla destek bulamadım. Ailenize vakit ayıramamanız en başta sebep bu. Eşinizle evdeki sorumlulukları paylaşamamanız. Sürekli karşı tarafta sanki bir bahaneniz var, onun altına sığınmışçasına size bakmaya başlıyor. Bunu gözlerde görüyorsunuz. Bunu eşler birbirine ifade edemiyor olabilir saygı kaynaklı. Yani karşıdaki bir şey yapmak istiyor, sen de ona engel olmuyorsun yani evlilik de biraz da böyledir. Biraz da yol vermek de vardır. Saygı göstermek gerekir yani. Bundan kaynaklı her ne kadar söyleyemiyorsa da ama hisler bazen geçiyor. İşte çocuğum aşısı var sen üniversitedesin atıyorum. Yoksun. Çocuğum şu şu oldu sen yoksun. Evde şunun yapılması gerekiyor. Sen yoksun, gibi durumlar olduğunda evet eşine senin alman gereken sorumlulukları yüklemiş oluyorsun. Paylaşım olmuyor, yük karşı tarafa kalıyor. Doktora dediğim gibi zaman isteyen, gerçekten emek isteyen. Artık akademik kademenin en sonundaki eğitim yani. O yüzden evet eşle ilgili sorunlar yaratıyor bu.
Çalışma Ortamı	Özellikle nasıl çalışıyoruz, mesela kendinizi bir yere kapatmamız gerekiyor, araştırmalarımızı yapmamız gerekiyor, makale okumamız gerekiyor, makale yazmamız gerekiyor, ödevleri yapmamız gerekiyor. Sakın ortam...
İzin	Gelelim işe; gidiyorsun, öğretmenim o dönemler -idarecilikte daha bir yılım dolmadı- bu doktora sürecinde öğretmenim genelde. Ee, okul idaresinden izin alıyorsun. Bu sefer 'ee, hocam iki günde verilir mi boş gün,' vs. gibi sıkıntılar oluyor.
Ders Programı	Yani nedir destek anlamında ders programının ayarlanması, ders saatlerini daha az tutulması gibi şeyler.
Ek Ders	Tamam ders saatini az tuttu sana verdi. Bu sefer de ekonomik olarak bir sıkıntıya giriyorsun. Çünkü öğretmenler bildiğiniz gibi ek ders geliri ihtiyacı duyan bir meslek grubu. Maaşları çok iyi olduğunu söyleyemeyeceğim bu konuda yani. Ekonomik olarak sıkıntım olmadı, fakat kazanabileceğim az önce ek dersten bahsettim size kazanabileceğim paraları aylık 1000 lira olarak hesaplayabiliriz bugünün parasıyla yani. Yıllık 10000 lira en az sadece ek ders kaybı var. Diğer kısımları söylemeye gerek yok, yani bunu üç yıldan hesaplırsanız sadece. 2021 yılındayız şu anda 30000 liralık bir ek ders kaybı. Sadece manevi maliyet değil, maddi maliyeti de çok yüksek olan bir süreçti.
Akademisyen Olma İsteği	Şimdi doktora girerken hedeflerden bir tanesi de acaba ileride ben akademisyen olabilir miyim, bir üniversitede kadrom olabilir mi vs. gibi. Ya bunu doktora yaptığım üniversitede olamayacağımı anladım. Tamam hadi başka bir yerde olsun, daha mütevazı bir üniversitede diyelim, yani sınıflandırmayalım üniversiteleri ama daha mütevazı bir üniversitede bir kadro olur mu vs. Ya onu araştırdığımda da bu sefer başka bir sorunla karşılaştım. Nedir o? Liyakat sistemi ya da şu an içinde bulunduğumuz konjonktürden dolayı kadroların nasıl verildiğine dair birebir canlı görüyorsunuz. Şimdi ben çok makbul bir insan olmuyorum bu durumda bence. Bu duruşumdan dolayı ya da ailemin içinde bağlantılarının olmaması dolayısıyla ya da daha profesyonel kelime kullanacak olursak Network sıkıntısı yaşadığım bir alandı bu. Eee, ben hiçbir zaman kadro sahibi olamayacağım o zaman şu yapıda. O zaman ben neden ailemi, işimi, zamanımı, çocuklarımı ikinci plana atıyorum. Ne için savaşıyorum, kendi içinde bunun ikilemini yaşamaya başlıyorsun, evet.
Eğitim İkinci Planda	Hani birinci plana almak zorundasın. Doktora çocuk olunca değil. Ya bir yüksek lisans gibi, lisans gibi değil yani bu. Meşakkatli bir iş, bunu hayatınızın birinci planına almazsanız ne bilimsel olarak kaliteli bir ürün ortaya çıkacak, ne siz tatmin olacaksınız. Yani hani deriz ya doktoranın amacı nedir? Bilime katkı sunmak, yenilik getirmek vs. Eee, bunların hiçbirisi tam anlamıyla zamanında kaliteli şekilde ortaya çıkmayacak.
Uyku	Gece sorunları da var doktoranın getirdiği. Uyku saatiniz çok geçe kayar mesela çalışmalarınızdan dolayı, normalde on bir buçuk on iki de uyuyan insanlar çıkıyor. Bu ikiye kayar, üçe kayar. Hadi biraz daha araştırma yapayım, şunu da özetleyeyim. Yedi buçukta kalkıp işe geleceksiniz. Dört saatlik uyku nasıl bir yaşam kalitesi, nasıl bir iş verimi. Bu da sıkıntı yaratıyor.
Aile-İşe Kaliteli Odaklanma	Bu işi yapıyorum ama ne kadar kaliteli olacak, ne kadar doğru olacak. Aileme zaman ayırmam gerekiyor, işime dikkat etmem gerekiyor. Onlarda kalitesiz oldu. Eee, bu sefer tamamen bir yaşam kalitesizliği ortaya çıkıyor aslında. Bunların hepsinden oluşmuyor mu yaşam? Aile, iş gibi. Ama hepsi kalitesiz bir noktaya gitti. Tamam dedim artık, demek ki kaldıramayacaksın. Yani artık birini bırakman gerekiyor. Ailemi bırakacak değilim tabi ki. Aile her şeyin önündedir yani.

Ekonomik	Devlet üniversitesi başka bir ilde olduğu için oraya gitmek gelmek olarak düşünebilirsiniz, orada kalma masrafları olarak düşünebilirsiniz, yolda yediğiniz bir tost bile katabilirsiniz buna. Nasıl diyeyim size aldığımız kitaplar çok sayıda. Şu an aklıma rakam gelmiyor ama çok yüksek bir meblağa çıkar bu. Tabi ki bu da beni rahatsız ediyor yani. Evet, ekonomik olarak da yatırımın karşılığını alamadım.
----------	---

Doktoranın Etkileri

Ali doktoranın kendisinde hem süreç açısından hem de terk ettikten sonra bir takım olumlu ve olumsuz etkileri olduğunu belirtmiştir. Öncelikle sürecin kendisinde mesleki gelişim, entelektüel birikim bıraktığını, doktora terkin ise kendisinde bir rahatlamaya, zamanın kendisine daha çok ait olması ile ailesine daha fazla zaman ayırabilmesine neden olduğunu belirtmiştir. Olumlu duyguların yanında doktora başlayıp süreci devam ettiremediği için ailesine karşı, anne babasına karşı bir mahcubiyet hissettiğini, çevrenin kendisine bitirememesi nedeniyle olumsuz hissettirdiğine de değinmiştir. Ancak katılımcı yeniden doktora başlama şansı olsaydı bunu yapacağını bir af yasası çıkarsa da bunu değerlendireceğini de belirtmiştir. Ali'nin doktoranın etkilerine ilişkin belirttiği kodlar ve örnek ifadeleri aşağıda Tablo 4'te verilmiştir:

Tablo 4. Doktoranın Etkilerine İlişkin Kodlar ve Örnek İfadeler

Kodlar	Örnek ifadeler
Mesleki Gelişim	Külliyen zarar söz konusu değil burada. Yani ders döneminde de aldığım çok şey var şu an hayatımda uygulayabildiğim, uygulaması olan çok şey var. Şu anda bir okulda müdür yardımcısı olarak görev yapıyorum. Faydasını görüyorum. Evet, yönetim anlamında gerçekten faydası var. Hiç yoksa okuldan bir bilgi toplanacak, bir veri toplanması gerekiyor. Veri hazırlama derslerimiz vardı. Yani verinin nasıl toplanacağı yönünde daha pratik oluyorsunuz bu eğitim almamış birine göre. Yani işimde beni daha rahat ettiriyor orda aldığım bilgiler.
Entelektüel gelişim	Doktora ders döneminde az önce bahsettiğim hocalarımla, iyi hocalarımla beraberken size şu şekilde katkısı oluyor. Bakış açıları onların çok geniş. Ben belki daha dar bir noktadan bakıyorum hocalar göre ki. Belkisi fazla yani kesinlikle onlar bizden daha geniş noktadan bakıyor. Yaşadığı şeyleri, okuduğu son bir kitabı ya da gittiği tiyatroyu size derste bunları da anlatıyor. Ders sadece safi akademik bilgiler ya da veriler değildir. Derste hoca size bambaşka bir dünya açar. O açıdan hocalarım o dönemde çok iyi hocalar olduğu için onlara özenirim, çok da severim. Onlar benim entelektüel gelişimimde mutlaka etkisi olmuş kişilerdir. Doktora eğitimime gitmem beni bu noktada yukarı taşıdığını düşünüyorum. Çünkü onların yaşadığı tecrübeler daha farklı, girdikleri çıktıkları yüksek noktalar, sanatsal anlamda ya da yönetsel anlamda daha farklı olduğu için sizi kesinlikle geliştiriyor.
Rahatlama	Şu anda kendimi çok rahat hissediyorum aslında. Bir rahatlama var. Sanki üstümden bir yük kalkmış gibi. Sürünceme de olan, ayağınızda bir çeşit pranga gibi bir şey. Yani bırakmayı düşündükten sonra ondan kurtulmamız gerekiyor artık. Ben şimdi kesip attığım için kangren hastalığı gibi düşündüm bunu yani bir şekilde size zarar vermeye devam ediyor. Orada duruyor. Aklınızı meşgul ediyor.
Aileye Zaman	Bunu bitirdikten sonra gerçekten çok rahatladım. Aileme daha fazla vakit ayırmaya başladım. İşte bir çalışma yaparken aklımda doktora yok şu an mesela. İşime daha konsantreyim, evime daha konsantreyim. Aileme ilgileniyorum. Ufak bir yerim var, domates ekıyorum, biber ekıyorum. Onlarla ilgileniyorum. Onlar da bir çalışmadır, bir araştırmadır benim açımdan. Çocuklarımla çok iyi vakit geçiriyorum. Anneme babama daha fazla zaman ayırıyorum.
Tahammül	Sağlık sorunu genelde şu şekilde. Psikolojik olarak sağlık sorunu yaşıyorsunuz. Yoğun stres altındasın, hiçbir şeyi tamamlamıyorsun ne işte ne evde ne okulda. Bu, insanın üzerinde bir baskı kuruyor evet. Psikolojik bir baskı yaratıyor insanın üzerinde. Daha stresli oluyorsunuz, bir anda parlayabiliyorsunuz, hiç bağırılmayacağınız bir şeye bağırabiliyorsunuz çocuğa karşı ya da bir öğrenciye karşı.
Aileye Mahcubiyet	Ailene karşı verdiğin bazı sözler var anneme babama daha çok, eşim de çok böyle bir durum yok ama. Eee, üzülecekler, çevrenden gelecek tepkileri düşünüyorsun. Emek var tabi. Ailem çok destek olmuştur maddi manevi bana annem babam. Yani onlara karşı bir mahcubiyet.
Elalem Ne Der	Psikolojinin en kötü olduğu süreç o süreç. Bırakmaya karar verme süreci. Bıraksam mı bırakmasam mı dönemi? Çünkü 'bıraktım' diyeceksin, ya şöyle bir şey var, 'adam doktora yapıyor,' diyor mesela etrafındakiler ama bırakmış oluyor. Kendimi geçtim, bir yandan da 'alem ne der,' durumu var ya. 'Millet ne der,' durumu. Ona düşünüyorsun. Gerçekten o 3-5 aylık süren bıraksam mı bırakmasam mı süreci psikolojik olarak en rahatsız hissettiğim dönemdi yani. Tüm bu baskıların ardından bıçak gibi kestikten sonra rahatlama geliyor.

Eğitim Terkini Önlemeye İlişkin Öneriler

Ali'ye doktora sürecinde eğitim terkinin önlemeye ilişkin önerilerinin neler olduğu sorulduğunda önerilerini öğrenciler, akademisyenler ve politika belgeleri bağlamında sunmuştur. Öğrencilerin öncelikle ders sürecinden başlayarak iyi bir gözlemci olmaları gerektiğini vurgulayarak danışman seçiminin önemine de değinmiştir. Kendisi danışmanı ile olan sorunlarının doktoraıy terk etmede öncelikli olduğunu belirtmesinden ötürü öncelikle süreçte iyi bir gözlemci olup danışman seçimini kendilerine uygun şekilde yapmalarını önermiştir. Bunun haricinde eğitim alınacak üniversitenin ulaşımının rahat ve kolay olmasının süreçte önemli bir unsur olduğuna da dikkat çekmiştir. Yine kendi deneyimleri doğrultusunda uzakta bir üniversitede eğitim almanın yol koşulları, ulaşım ücretleri, yorgunluk ve zaman açısından zorluğundan hareketle kendilerine yakın ulaşılabilir bir üniversitede doktoraıya devam etmenin öğrenci açısından olumlu olacağını belirtmiştir. Akademisyenler açısından önerileri dikkate alındığında özellikle danışmanın öğrenci ile olan iletişiminin güçlü olmasının çok büyük bir avantaj olduğunu dile getirmiştir. Onun haricinde danışman hocaların özellikle yönlendirici olmalarının, alandaki gelişmeleri takip etmelerinin ve buna göre öğrencilere alternatifler sunmalarının, öğrenciye empati yaparak iyi niyetle yaklaşmanın hem öğrenciler hem kendileri hem de program açısından önemli olduğunu ortaya koymuştur. Aşağıda Tablo 5'te Ali'nin önerilerine ilişkin kodlar ve örnek ifadeleri yer almaktadır:

Tablo 5. Eğitim Terkinin Önlemeye İlişkin Kod ve Örnek İfadeler

<i>Kodlar</i>	<i>Örnek ifadeler</i>
Danışman Seçimi	Evet, danışmanını araştırarak seç, ilgi alanına göre seç.
Danışman Eğitimi	İlk önce ben benim sebebiden baktığımda danışman problemi yaşayan birisi olarak şunu merak ediyorum. Acaba kişiler doktora eğitimini tamamlıyor. Üniversitede bir kadro ediniyor, derslere girmeye başlıyor, bilimsel araştırma yapıyor. Çok güzel bu yönü. Fakat bu kişi danışmanlığın nasıl yapılacağına dair, danışmanlık nedir, şeklinde bir eğitim aldılar mı? Ben bunun Türkiye'de pek olduğunu zannetmiyorum yani farklı hocalarla da arkadaşlık seviyesinde sohbetlerimiz olmuştur. Hayır, böyle bir şey yok. Yani bir akademisyen öğrencisine nasıl danışmanlık yapacağına dair bir eğitim almıyor ya da karşısındaki insanın psikolojisinin ne olacağına dair tam bir bilgisi yok. Hâlbuki biz eğitim alanında çalışan insanlarız yani. Doktora ya da akademisyenlik olarak. Ama bu da tam olarak yok. Bir de şöyle bir sebep olabilir bu kişiler süregelen bir şey var üniversite için de. Bir teamül mü diyelim nasıl gidiyor. Maalesef ezile ezile gidiyor. Hoca asistanı ezer, asistan öğrenciyi ezer, işte öğrenci kimseyi ezemez, doktoraıy bırakır şeklinde [Gülüyor.] gidiyor bir tahakküm bir baskı, bir ego tatmini gibi bir sıkıntı var. Bunun da çözülmesi iyi yönde etkileyecektir. Danışmanlık bence bu konuda danışmanlık eğitimi alması gerekiyor.
Ulaşım	Yani şu şekilde doktoraıya başlayacak arkadaşlara, önce doktoraıya erişimleri rahat olsun diye öneririm ben. Yakın bir üniversiteye gidin, e tabi yakında çok kötü bir üniversite var ona gidin diyemem ama yine yakınınızda olsun, yani en önemlisi bu. Çünkü yol, zamandan kazanırsınız, ailenize daha yakın olursunuz, uzakta olmazsınız şimdi başka şehirde kalıyorum ben. Söyledim daha önce. Bunlar falan hiç iyi olmuyor. Yakında bir üniversite gitmeleri durumu daha iyi hale getirir. Bütün sorunları çözmez ama durumu daha iyi bir hale getirebilir. Üniversitelerde bu konuda, akademik yapı çok değiştirilemez, bir şey yapılamaz. Ama daha önce bahsetmiştim. Bazı noktalarda uzaktan eğitime geçilebilir.
İyi Gözlem	Evet, danışmanını araştırarak seç, ilgi alanına göre seç. İletişimini gözle, en az 6 ay 1 sene iletişimini gözle. Sen onunla iletişim kurabiliyor musun ona bak, belki çok iyidir ama seninle iletişim yöntemi farklıdır. Aslında ben doktoraıya şöyle bakıyorum. Doktora bir araştırma metni çıkartmak için size imkân sunuyor, bu araştırma metnine de tez diyelim. Tezin hazırlığı ders dönemi. Sadece aldığınız bilgilerle değil, hocaları tanımanız da buna dâhil. Üniversiteyi tanımanız da buna dâhil. Aslında doktora sadece bir araştırma yapmanız için hazırlayan bir dönemi var ders dönemi, bakalım yeterli misin tez yazmaya diye ölçen bir sınavı var. Ve araştırmayı yaptığınız bir bölüm var. O sizin eseriniz. O ders döneminde iyi gözlem yapmalarını, iyi seçimler yapmalarını öneririm. Sadece akademik bilgi almasınlar başka şeyler de alsınlar o derslerden.

Planlı Olma	Bir kere planlı olsunlar. Ailelerine, işlerine ve doktorayı ayıracakları zamanı mutlaka planlasınlar. Dengeli bir şekilde planlasınlar. Yemeğe oturduğunuzda da ne var: karbonhidrat var, sebze var, protein var; yani yağ var. Onun dengesini iyi ayarlasınlar. Sadece yağ yersen sıkıntı yaşarsın. Sadece onu yersen sıkıntı yaşarsın. Hayatlarını dengeli yaşasınlar yani. Tek yönlü bakmasınlar.
İletişim	İletişimini gözle, en az 6 ay 1 sene iletişimini gözle. Sen onunla iletişim kurabiliyor musun ona bak, belki çok iyidir ama seninle iletişim yöntemi farklıdır.
Maddi ve Manevi Destek	Politika belgesi olarak ben şunu da düşünüyorum; Millî Eğitim Bakanlığının da kendi politika belgelerine baktığımızda mesela 2023 vizyonu gibi belgelere baktığımızda. Öğretmenlerin idarecilerin kesinlikle yüksek lisans ve doktora konusunda orada destekleneceği hatta almak zorunda olacağı gibi ibareler geçiyordu. Bence bunun arkasında durmalılar. Fakat Millî Eğitim Bakanlığı özellikle bu 2023 vizyonu, pandemide biraz sekteye uğramış olsa da yok onlar. Öğretmenlerin müdür yardımcılarının müdürlerin idarecilerin yüksek lisans ve doktora konusunda destekleneceği hatta yanlış hatırlamıyorsam almak zorunda kalacakları gibi bir şey vardı. Millî Eğitim Bakanlığı da bunu zorunlu tutarken bir yandan elverişli hale getirmesi lazım. İnsanların ulaşabilmesi noktasında. Destekçi bir tavır alması gerekir. Nedir? İşte okuldaki ders programlarından tutun da insanların bu eğitimleri bitirmesi sonunda özlük haklarının daha ileri noktaya getirilmesi gibi noktalar da olmalıdır yani. Bunları da politika belgesinde düşünebilirsiniz.
YÖK ve Üniversiteler	YÖK ve üniversiteler açısından da bakarsak, gene öğreten ve idarecilere daha yardımcı olacak şekilde programlarını ayarlamaları, planlamaları daha iyi olacaktır diye düşünüyorum. Mutlaka eğitim konusunda bir üst noktaya öğretmenleri ve idarecileri çekmeliyiz, güncel tutmalıyız. Özellikle bu pandemi döneminin sonucunda da daha dijitalleşen bir noktaya geldi yönetim kısmı. Bu konularda eğitimlerini almalarını sağlamalıyız diye düşünüyorum.

Doktora Sürecine İlişkin Metafor

Ali'den doktora sürecini herhangi bir eşya, nesne, kişi, karaktere benzetmesi istenmiş, Ali de yaşadığı deneyimler bağlamında doktora sürecini bir evliliğe benzetmiştir, iki kişinin beraber bir araya geldiği kurum olarak düşünmüştür, evliliklerin bir süreç olduğunu süreçte krizlerin de var olduğunu bu krizlerin taraflar bağlamında ya evliliğin devamı ya da aşılmasını boşanma şeklinde sonuçlandığını ifade etmiştir. Kendi doktora serüvenini ise danışmanı ile yaşadığı deneyimler bağlamında boşanma olarak değerlendirmiştir. Aşağıda Tablo 6'da Ali'nin doktora sürecine ilişkin seçtiği metafor ve açıklaması yer almaktadır:

Tablo 6. Doktora Sürecine İlişkin Üretilen Metafor

Kod	İfade
Boşanma	Öncelikle aklıma gelen şey, olay olgu olarak alırsak evliliğe benziyor bence. Başı çok mutlu, her şey çok yolunda. Evet, orta dönem var krizlerin yaşandığı ve bitişi var. Tabi ki bir boşanma benimki de yani. Benim meseleyi bir tür bir evlenme ve boşanma gibi düşünebiliriz yani. Boşanmanın da en büyük sebebi zaten iletişim eksikliği değil mi yani? Bence benim hocamla aramdaki mesele evet bir karı koca arasındaki iletişimin bitmesi noktası yani. Ben evet, metaforik olarak evliliğe benzetebilirim bunu ve boşanmaya bu bitişi de.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Lisansüstü eğitim, kişilerin lisans eğitiminden daha yüksek seviyede etkinlik ve bilgi sahibi olmalarına katkı sağlamaktır. Kişiler mesleki anlamda daha donanımlı hale gelmek, sosyal statü sağlamak, ekonomik kazançlarını artırmak yahut bilimsel alana yoğunlaşarak akademik yönde gelişim sağlamak adına lisansüstü eğitim programlarına başvurumaktadırlar (Koşar vd., 2020). Lisansüstü eğitim programlarının üst seviyesi olan doktora programı kişilere bilimsel problemlere çözüm üretme, eleştirel yorumlama, bilgiyi sentezleyip analiz etme, tahmin yürütme ve raporlama becerilerini kazandırmaktadır. Uzmanlaşma ihtiyacı ile birlikte akademik kariyerin basamaklarından olan doktora eğitimine de talep artışı görülmektedir. Araştırmada katılımcı doktora başlama

aşamasında kendisini doktora yapmaya yönelten sebepleri yönetici olma isteği, yüksek lisansını başarı ile tamamlaması ve süreçte hem akademik başarısının yüksek olması hem motivasyonu nedeni ile akademisyenlerin kendisini desteklemesi, doktora bitince üniversiteye geçebilme düşüncesi, kadro alarak akademisyen olarak meslek hayatına devam edebilme isteği, bir de zaten geçmişinde yarım bıraktığı bir yüksek lisansı olması nedeni ile bir yüksek lisans daha bitirmesine rağmen lisansüstü eğitimi bitirme hevesinin bulunduğunu belirtmiştir. Şüphesiz her bir birey doktora sürecine başlarken farklı sebepler ile sürece başlamakta ya eğitimlerini tamamlamakta ya da yine farklı sebeplerle eğitimlerini yarıda bırakabilmektedirler. Bu araştırma sonucu kısmen Koşar'ın (2021) yapmış olduğu araştırma bulgusu ile benzerlik göstermektedir. Koşar'ın (2021) yapmış olduğu araştırma sonucunda da katılımcılar lisansüstü eğitim yapma nedenlerinden bazılarını mesleki gelişim, kariyerde ilerleme olarak belirlemişlerdir. Yine bu bulgu Koşar vd.'nin (2020) yapmış olduğu araştırma bulgusu ile örtüşmektedir. Araştırmada bu araştırmasının bulgusuna benzer şekilde katılımcılar akademik kariyer yapma isteklerini dile getirmişlerdir.

Araştırmanın diğer bir bulgusu da doktora sürecinde doktoraı terk etmeye yönelten sebeplerin ortaya konmasıdır. Ali'nin gerek ders gerek yeterlik gerekse tez önerisinde hatta özellikle tez önerisi aşamasında yaşananların doktoraı terk sürecini hızlandırdığını dile getirdiği görülmektedir. Ali, kendini doktoraı terk etmeye yönelten sebepler arasında öncelikle ve sıklıkla danışmanından yeterli desteği görememesini belirlemiştir. Doktora sürecinde sadece ders döneminde oldukça mutlu, verimli bir süreç geçirdiğini belirten Ali yeterlik sınavında danışmanın kendisi ile olan olumsuz iletişimine, tez önerisi aşamasında destek olmadığına sürekli önyargı ve yıkıcı eleştiriler ile kendisine yaklaştığına, kendisine inanmadığına ve iş birliğine açık olmadığına işaret etmiştir. Pandeminin de zaten kötü olan iletişimi daha da artırdığını belirtmiştir. Diğer nedenler olarak eşinden destek görememesini, çocuklarının küçük olması nedeni ile onların ilgi beklediğini, kendisinin dolayısı ile uygun çalışma ortamı ve zamanı bulamamasını belirtmiştir. İş konusunda da idaresinden ve meslektaşlarından da yeterli desteği göremediğini, izin alma, ders programının yapılması konusunda sıkıntılar yaşadığını, üniversitesinin uzakta olmasından dolayı ulaşım engeli ile karşılaştığını, ayrıca ekonomik ve zaman açısından da problemler olduğunu böylelikle iş yaşamı dengesinde bozulmalar olduğunu dile getirmiştir. Tüm bu sebeplerin yanı sıra Ali akademik kariyer yapma konusunda motivasyonu olduğunu ama zamanla kadrolarda alım konusunda eşitsizliklere şahit olduğunu ve bir kadro alma şansının düşük olduğunu görmesi üzerine de doktoraı bitince ne olacak endişesinin de yer aldığını söylemiştir. Tüm bu nedenlerin sürekli zihnini meşgul etmesi işine, ailesine tam olarak odaklanamamasına ve ne işinde ne aile ortamında kaliteyi yakalayamamasına sebep olmuştur. Gür ve Bozgöz'ün (2022) yapmış olduğu araştırma sonucunda da akademik personelin olumsuz tutumu, alan dışı akademik kadro, yardımlaşma ve destek eksikliği, ev içi sorumluluklar, çocuk bakım yükü, iş-aile

yaşamı dengesizliği, zor yaşam koşulları, destek görememe, zamansızlık, yoğunluk, düşük gelir, masraflar, motivasyon kaybı, tükenmişlik, stres, kaygı, umutsuzluk doktora terk nedenleri olarak belirlenmiştir. Yine bu araştırmanın bulguları ile tutarlı olarak Deniz (2020) de lisansüstü eğitimde yaşanan okul terklerinin nedenlerini öğrencilerin görüşlerine dayalı olarak incelediği araştırmasında akademik uyum, sosyal uyum, eğitim ve öğretimin niteliği, farklı alanlara yönelme, ulaşım sorunları, ailevi sorunlar, sağlık sorunları olarak ortaya koymuştur. Arastaman, Uslu, Arslan ve Gülsoy-Kerimoğlu (2020) da yapmış oldukları çalışmada bu araştırma bulgusu ile örtüşen şekilde danışman ile sinerji yakalanamaması, iş yerinden izin alma zorluğu, iş hayatı ile birlikte doktora yapma konusunda yaşanan sıkıntılar, ulaşım, zaman yetersizliği, stres, destek görememe ve siyasi gelişmeler olarak belirlenmiştir. Sayan ve Aksu (2005) da lisansüstü öğrenim görme esnasında iş yerinden izin alma konusunda öğrencilerin problemler yaşadıklarını ortaya koymuştur. Koşar vd. (2020) de bu araştırma bulgusu ile paralel şekilde katılımcıların lisansüstü öğrenim görmelerinin önündeki engelleri ailevi sorumluluklar, iş yükünün fazla olması, ders içeriklerinin ağırlığı ve izin almada yaşanan zorluklar şeklinde sıralamışlardır. Castello, Pardo, Sala-Bubare ve Sune-Soler (2017) araştırmalarında doktorayı terk sebepleri olarak iş yaşam ve doktora süreci arasındaki dengeyi sağlayamama, sosyalleşme konusundaki problemler olarak belirlemişlerdir. Jaksztat, Neugebauer ve Brandt (2021) yapmış oldukları araştırmada kısmen bu araştırma sonuçları ile ilişkili şekilde çocuk sahibi olanların doktorayı bırakma olasılıklarının yüksek olduğu sonucuna ulaşmışlardır; aynı zamanda danışman ile kurulan iyi iletişim ve dayanışmanın doktora terkinin azalttığı bulgusu da ortaya konmuştur. Bir başka çalışmada da yine paralel şekilde medeni durum, yüksek lisans derecesi, araştırma alanı ve finansmanın bir başka deyişle burs imkânı olmamasının okulu bırakma oranı ile ilişkili olduğunu ortaya konulmuştur (Wollast vd., 2018). Yine burs ile desteklenen öğrencilerin doktora bırakma eğilimlerinin daha düşük olduğu sonucu da van der Haerta, Ortizb, Emplitic, Halloind ve Dehone (2014) çalışmalarında ortaya konmuştur. Bu araştırmalarda da belirtildiği gibi doktora öğrencilerininin maddi yükünün azaltılmasında maddi imkânlarına destek olma anlamında verilen bursların önemi aşikârdır.

Araştırmanın bir diğer dikkat çekici bulgusu doktora terk aşamasından sonra Ali'nin yaşantılarıdır, sürecin kendisinde bıraktığı hisler, etkiler ve sonuçlardır. Bu bağlamda Ali doktora terkinin öncelikle kendisinde bir rahatlama yarattığını, ailesine daha çok zaman ayırma şansı yakaladığını, ancak genel anlamda sürecin kendisinde mesleki ve entelektüel gelişim konusuna da katkıları olduğunu belirtmiştir. Terk etmenin ailesine karşı kendisine destek veren anne babası bağlamında mahcubiyet yaratması ve özellikle çevrenin kendisine bakış açısında değişiklik yarattığı konusunda görüş bildirmiştir. Koşar vd. (2020) yapmış oldukları araştırmada lisansüstü eğitim görmesinin sonuçlarını liderlik ve terfi etme, ücretlerde artış, yeni bir sosyal çevre kazanma ve teori ve

uygulamayı birleştirme olarak belirlemişlerdir. Aynı çalışmada lisansüstü öğrenim görmenin olumsuz birtakım sonuçları olabileceğini de ifade ettikleri anlaşılmaktadır. Katılımcıların görüşlerine göre olumsuz görüşler kategorisinde sosyal hayatın azalması, lisansüstü eğitimi finansal olarak karşılamanın güçlüğü ve hobilerden uzaklaşma yer almaktadır.

Ali lisansüstü eğitim terkinin önlemeye ilişkin olarak danışman seçimi, ulaşım, iyi gözlem yapma, politika belgelerinde lisansüstü eğitimin desteklenmesi konularında öneriler sunmuştur. Gür ve Bozgöz'ün (2022) yapmış oldukları araştırma sonuçları da bu araştırma sonuçları ile benzer şekildedir; söz konusu çalışmada yer alan öğrenciler doktora terkinin çözümüne öneri olarak akademik kadronun daha kapsayıcı ve destekleyici olması, bakım yükü için destek mekanizmalarının daha etkin ve ulaşılabilir olması ve tüm katılımcıların ortak önerisi olarak doktora öğrencilerinin araştırma görevlisi kadrosunda istihdam edilmesiyle terkin büyük ölçüde çözüleceğini söylemişlerdir. Koşar (2021) da yapmış olduğu çalışmada katılımcıların önerilerinin danışman ile etkili bir iletişim ağı kurmanın, planlama ve çalışma takvimi oluşturmanın önemli olduğunu belirlemiştir.

Araştırmada Ali doktora sürecini evlilik olarak değerlendirmektedir. Evliliğe öncelikle süreç olarak benzetmektedir; her evliliğin aynı doktora süreci gibi bir dönem olduğunu başı ortası ve sonu olduğunu vurgulamaktadır. Ali danışmanı ile olan iletişiminde sorunlar olması nedeni ile sürecin kötü sonlanması bir evliliğin boşanma ile bitişi gibi değerlendirmiştir. Limon ve Durnalı (2018) yapmış oldukları çalışmada doktora sürecine ilişkin metaforları belirlemişlerdir. Çalışmada olumlu ve olumsuz metaforların üretildiği görülmektedir; bu araştırma sonucu da benzer şekilde Limon ve Durnalı'nın (2018) çalışmalarında da sürece ilişkin olumsuz metaforla üretilmiştir; bu metaforlardan bazıları da boşa kürek çekmek, dipsiz kuyu, amelelik, dikenli bir yol, buzdağı, nereye çıkacağı belirsiz yol, çileli bir yolculuk, zorlu bir maraton, kaktüs şeklindedir.

Araştırma sonucunda şu önerilere yer verilebilir; özellikle doktora sürecinde pek çok öğrencinin bir yandan görevlerine devam ettikleri gerçeği göz önünde bulundurulduğunda iş yerinden izin verme konusunda destek ve kolaylık sağlanmalıdır. Bu destek ders saatlerinde ve ders programında yardımcı olmak şeklinde olabilir. Sadece doktora sürecinde değil yüksek lisans bağlamında da oluşan problemleri tartışmak, programın daha iyi şekilde yürütülmesini sağlamak, öğrencileri aktif şekilde sürece dâhil etmek bağlamında aylık toplantılar düzenlenebilir, tartışma ortamları yaratılabilir, böylelikle hem program hem de öğrencilerin özelleştirme yapmalarına olanak sağlanabilir. Süreçte öğrencilerin eğitim masraflarına destek olmak amacı ile burslar çeşitlendirilebilir. Süreç içerisinde oluşabilecek problemlerin neler olabileceği, öğrencilerin zorlanabilecekleri alanlar konusunda program başında düzenlenecek oryantasyon programlarında öneriler sunulabilir, bu programlara mezunlar davet edilerek soru cevap etkinlikleri yapılabilir. Üniversiteler ve bölümlerin danışmanlık yönergesi hazırlaması, bu yönergenin sürecin etkili ve verimli yürütülmesi adına

akademik personelle paylaşılması önerilebilir. Bu çalışma anlatı araştırması şeklinde bir katılımcı ile yürütülmüştür. Çalışma farklı yöntemler, farklı desenler ve farklı çalışma grupları/örneklemeler ile yürütülebilir.

Kaynaklar

- AÇEV. (2006). *Türkiye’de ilköğretim okullarında okulu terk ve izlenmesi ile önlenmesine yönelik politikalar* (F. Gökşen, Z. Cemalcılar & F. Gülsel, Haz.). İstanbul: AÇEV Yayını. <https://www.acev.org/directory/turkiyede-ilkogretim-okullarinda-okulu-terk-ve-izlenmesi-ile-onlenmesine-yonelik-politikalar/> sayfasından erişilmiştir.
- Alabaş, R., Kamer, S. T. & Polat, Ü. (2012). Öğretmenlerin kariyer gelişimlerinde lisansüstü eğitim: Tercih sebepleri ve süreçte karşılaştıkları sorunlar. *E-International Journal of Educational Research*, 3(4), 89-107.
- Alabi, O. J., Seedat-Khan, M. & Abdullahi, A. A. (2019). The lived experiences of postgraduate female students at the University of Kwazulu Natal, Durban, South Africa. *Heliyon*, 5(11), 1-7. <https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2019.e02731>
- Albayrak, H. (2020). Sosyal hizmetin anlatı araştırması ile buluşması. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 31(4),1719-1745.
- Alhas, A. (2006). *Lisansüstü eğitim yapmakta olan Millî Eğitim Bakanlığı öğretmenlerinin lisansüstü eğitime bakış açıları (Ankara ili örneği)*. (Yüksek Lisans Tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Arastaman, G., Uslu, O., Arslan, S. Y. & Gülsoy-Kerimoğlu, P. N. (2020). Eğitim yönetimi alanında doktora öğrencisi olmak: Lisansüstü öğrencilerin bakış açısından fenomenolojik bir inceleme. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi*, 8(4), 1323-1346.
- Archambault, I., Janosz, M., Morizot, J. & Pagani, L. (2009). Adolescent behavioral, affective, and cognitive engagement in school: relationship to dropout. *J School Health*, 79, 408-415.
- Baltacı, A. (2019). Yüksek din öğretiminde okul terki. *Marife* 19(2), 593-616. <https://doi.org/10.33420/marife.625466>
- Başer, N., Narlı, S. & Günhan, B. (2005). Öğretmenlerin lisansüstü eğitim almalarında yaşanan sorunlar ve çözüm önerileri. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*[Özel Sayı 1], 129-135.
- Bayhan, G. & Dalgıç, G. (2012). Liseyi terk eden öğrencilerin tecrübelerine göre okul terki. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13(3), 107-130. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/inuefd/issue/8695/108617> sayfasından erişilmiştir.

- Beatty, A., Neisser, U., Trent, W. T. & Heubert, J. P. (Ed.). (2001). *Understanding dropouts: Statistics, strategies, and high stakes testing*. Washington: National Academy Press. <https://www.nap.edu/download/10166> sayfasından erişilmiştir.
- Brown, T. M. & Rodriguez, L. F. (2009). School and the co-construction of dropout. *International Journal of Qualitative Studies in Education*, 22(2), 221-242. <https://doi.org/10.1080/09518390802005570>
- Bülbül, T. (2012). Yükseköğretimde okul terki: Nedenler ve çözümlere yönelik bir olgubilim çalışması. *Eğitim ve Bilim*, 37(166), 219-235. <http://egitimvebilim.ted.org.tr/index.php/EB/article/view/1490/453> sayfasından erişilmiştir.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç-Çakmak, E. Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. & Demirel, F. (2020). *Eğitimde bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Castello, M., Pardo, M., Sala-Bubare, A. & Sune-Soler, N. (2017). Why do students consider dropping out of doctoral degrees? Institutional and personal factors. *Higher Education*, 74(6), 1053-1068.
- Costa, F. J., Bispo, M. S. & Pereira, R. C. F. (2018). Dropout and retention of undergraduate students in management: A study at a Brazilian Federal University. *RAUSP Management Journal*, 53, 74-85. <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2531048817300251> sayfasından erişilmiştir.
- Creswell, J. W. (2021). *Beş yaklaşıma göre nitel araştırma ve araştırma deseni* (M. Bütün & S. B. Demir, Çev.). Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Czarniawska, B. (2004). *Narratives in social science research*. London: Sage Publications.
- Çakar, Ö. (1997). *Fen bilimleri alanında bilim adamı yetiştirme: Lisansüstü eğitim*. Ankara: TÜBA.
- Çakır, R. & Çolak, C. (2019). Lise öğrencilerinin okul terki riskine ilişkin görüşleri. *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(21), 269-286. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ksbd/issue/50850/598061> sayfasından erişilmiştir.
- Çelikaş, M. H. & Yüksel, H. (2020). Gençlerin örgün eğitimi terk etme nedenleri: Kütahya'da çalışan çırak gençler üzerine bir inceleme. B. Tunçsiper & D. İnan (Ed.) *Beşerî bilimler ekseninde güncel araştırmalar: Kuramlar, kavramlar, uygulamalar içinde* (s. 277-295). İstanbul: Kriter Yayınevi. <https://www.researchgate.net/publication/348558544> sayfasından erişilmiştir.
- Dekkers, H. & Claassen, A. (2001). Dropouts-disadvantaged by definition? A study of the perspective of very early school leavers. *Studies in Educational Evaluation*, 27(4), 341-354. <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0191491X01000347> sayfasından erişilmiştir.
- Deniz, Ü. (2020). Lisansüstü eğitimde gizli kriz: Öğrenciler neden okulu terk ediyor? *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 48, 61-83. <https://doi.org/10.9779/pauefd.528019>
- Dönmez, A., Aydoğdu, E., Sever, M. & Aypay, A. (2012). Öğretmen adaylarının lisansüstü eğitime yönelik tutumlar. *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(1), 9-26.

- Ersoy, A. & Bozkurt, M. (2017). Anlatı araştırması. A. Saban & A. Ersoy (Ed.), *Eğitimde nitel araştırma desenleri içinde* (s. 237-277). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Ertem, H. Y. & Gökalp, G. (2016). Sayıların dili: Lisansüstü eğitimde okul terki. K. Beycioğlu, N. Özer, D. Koşar & İ. Şahin (Ed.). *Eğitim yönetimi araştırmaları içinde* (s. 239- 250). Ankara: Pegem Akademi.
- Eskioğlu, I. (2010). YÖK'ün lisansüstü program açma ölçütleri hakkında analitik tartışmalar ve müzik eğitimi alanı örneği. International Conference on New Trends in Education and Their Implications' da sunulmuş bildiri. 11-13 Kasım, Akdeniz Üniversitesi, Antalya. <http://www.iconte.org/FileUpload/ks59689/File/215.pdf> sayfasından erişilmiştir.
- Etherington, K. & Bridges, N. (2011). Narrative case study research: On endings and six session reviews. *Counselling and Psychotherapy Research*, 11(1), 11-22. <https://doi.org/10.1080/14733145.2011.546072>
- Gözübüyük-Tamer, M. (2014). Trabzon ili genel liselerde okulu terk nedenlerinin belirlenmesi. *Turkish Journal of Education*, 3(2), 16-37. <https://doi.org/10.19128/turje.181079>
- Gür, B. S. & Bozgöz, M. G. (2022). Kadın öğrencilerin doktora terki etme nedenleri: Hayal kırıklığı ve bakım yükü. *Boğaziçi Üniversitesi Eğitim Dergisi*, 39(2), 1-25. <https://doi.org/10.52597/buje.1059905>
- Güngör, G. (2019). *Mesleki ve teknik ortaöğretimde okul terkinin nedenleri ve çözüm önerileri: Bütüncül bir program önerisi*. (Doktora Tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Hayes, R. L., Nelson, J. L., Tabin, M., Pearson, G. & Worthy, C. (2002). Using school-wide data to advocate for student success. *Professional School Counseling*, 6(2), 86-94. https://www.jstor.org/stable/42732397?seq=1#metadata_info_tab_contents sayfasından erişilmiştir.
- İlhan, M., Öner-Sünkür, M. & Yılmaz, F. (2012). İlköğretim öğretmen adaylarının lisansüstü eğitime yönelik tutumlarının incelenmesi (Dicle Üniversitesi örneği). *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(23), 22-42.
- Ishitani, T. T. (2006). Studying attrition and degree completion behavior among first-generation college students in the United States. *Journal of Higher Education*, 77(5), 861-885. http://muse.jhu.edu/journals/journal_of_higher_education/toc/jhe77.5.html sayfasından erişilmiştir.
- Jaksztat, S., Neugebauer, M. & Brandt, G. (2021). Back out or hang on? An event history analysis of withdrawal from doctoral education in Germany. *Higher Education*, 82, 937-958.

- Kahraman, Ü. & Tok, T. N. (2016). Eğitim yönetimi denetimi planlaması ve ekonomisi lisansüstü öğrencilerinin aldıkları eğitim hakkındaki görüşleri. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(1), 147-164.
- Karakütük, K. (1989). Türkiye’de lisansüstü öğretim, sorunları ve çözüm önerileri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 22(1), 505-528.
- Karaman, S. & Bakırcı, F. (2010). Türkiye’de lisansüstü eğitim: Sorunlar ve çözüm önerileri. *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 2, 94-114.
- Koşar, D., Er, E. & Kılınç, A. Ç. (2020). Öğretmenlerin lisansüstü öğrenim görme nedenleri: Nitel bir araştırma. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 53, 370-392.
- Koşar, D. (2021). Eğitim yönetimi alanında tez yazmak: Mezunların deneyimleri. *TEBD*, 19(2), 1299-1322. <https://doi.org/10.37217/tebd.1005956>
- Küçükler, E. (2019). Üç öykü üzerinden okul terki: Eğitimsizlik, yoksulluk, ataerkillik. *Eğitim Bilim Toplum Dergisi*, 16(64), 94-119. <http://egitimsen.org.tr/wp-content/uploads/2020/01/%C3%9C%C3%A7-%C3%96y%C3%BC-%C3%9Czerinden-%E2%80%9COkul-Terki%E2%80%9D-%E4%9Fitimsizlik-Yoksulluk-A> sayfasından erişilmiştir.
- Letseka, M. & Simeon, M. (2008). *High university drop-out rates: A threat to South Africa’s future*. M. Letseka & S. Maile (Ed.) HSRC Policy Brief. HSRC Press.
- Limon, İ. & Durnalı, M. (2018). Doktora öğrencilerinin doktora eğitimi ve öğretim üyelerine yönelik metaforik algıları. *Sakarya University Journal of Education*, 8(1), 26-40.
- Merriam, S. B. (2018). *Nitel araştırma desen ve uygulama için bir rehber* (S. Turan, Çev. Ed.). Ankara: Nobel.
- Nayır, F. Y. (2007). *Ankara’da eğitim bilimleri alanında lisansüstü öğrenim görmekte olan öğretmen, yönetici ve müfettişlerin sorunları*. (Doktora Tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Nayır, F. (2011). Eğitim bilimleri alanında lisansüstü öğrenim görmekte olan müfettiş, okul yöneticisi ve öğretmenlerin sorunları. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 44(2), 199-222. https://doi.org/10.1501/Egifak_0000001230
- Özdemir, S., Erkan, S., Karip, E., Sezgin, F. & Şirin, H. (2010). *İlköğretim okulu öğrencilerinin okulu terk etme nedenleri ve çözüm önerileri*. <http://gef-egitimbilimleri-egitimyonetimi.gazi.edu.tr/posts/download?id=31921> sayfasından erişilmiştir.
- Pagani, L. S., Vitaro, F., Tremblay, R. E., McDuff, P., Japel, C. & Larose, S. (2008). When predictions fail: The case of unexpected pathways toward high school dropout. *Journal of Social Issues*, 64(1), 175-193. <https://doi.org/10.1111/j.1540-4560.2008.00554>
- Riessman, C. K. (2008). *Narrative methods for the human sciences*. CA, USA: SAGE

- Sayan, Y. & Aksu, H. H. (2005). Akademik personel olmadan lisansüstü eğitim yapan bireylerin karşılaştıkları sorunlar üzerine nitel çalışma: Dokuz Eylül Üniversitesi-Balıkesir Üniversitesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi*[Özel Sayı: Lisansüstü Eğitim], 59-66.
- Seskir, Z. (2017). Possible causes and effects of the change in the quantitative gender gap in higher education in Turkey. *Journal of Higher Education and Science*(2), 321-332. <https://doi.org/10.5961/jhes.2017.211>
- Şaşmaz-Ören, F., Yılmaz, T. & Güçlü, M. (2012). Öğretmen adaylarının lisansüstü eğitime yönelik görüşlerinin analizi. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 189-201.
- Şimşek, H. & Şahin, S. (2012). İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinde okulu bırakma eğilimi ve nedenleri (Şanlıurfa ili örneği). *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(2), 41-72. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/16555> sayfasından erişilmiştir.
- Şimşek, H. (2011). Lise öğrencilerinde okulu bırakma eğilimi ve nedenleri (Güneydoğu Anadolu Bölgesi örneği). *Eğitim Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 27-47. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/696391> sayfasından erişilmiştir.
- Şimşek, H. (2013). Üniversite öğrencilerinin okulu bırakma eğilimleri ve nedenleri. *Kuramsal Eğitim Bilim Dergisi*, 6(2), 242-271. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/akukeg/issue/29349/314064> sayfasından erişilmiştir.
- Taş, A., Selvitopu, A., Bora, V. & Demirkaya, Y. (2013). Meslek lisesi öğrencilerinin okul terk nedenleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 13(3), 1551-1566. <https://doi.org/10.12738/estp.2013.3.1398>
- Tatar, Ü. (2016). *Lise düzeyindeki öğrencilerin okul terk nedenlerinin sosyolojik incelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). <https://tez.yok.gov.tr/> sayfasından erişilmiştir.
- Turhan, M. & Yaraş, Z. (2013). Lisansüstü programların öğretmen, yönetici ve denetmenlerin mesleki gelişimine katkısı. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(43), 200-218.
- Uslu-Gülşen, F. (2017). *Yükseköğretimde okul terkinin değerlendirilmesi*. (Doktora Tezi). https://tez.yok.gov.tr sayfasından erişilmiştir.
- Van der Haerta, M., Ortizb, E. A., Emplitic, P., Halloind, V. & Dehone, C. (2014). Are dropout and degree completion in doctoral study significantly dependent on type of financial support and field of research? *Studies in Higher Education*, 39(10), 1885-1909.
- Wollast, R., Boudrenghien, G., Van der Linden, N., Galand, B., Roland, N., Devos, C., De Clercq, M., Klein, O., Azzi, A. & Frenay, M. (2018). Who are the doctoral students who drop out? Factors associated with the rate of doctoral degree completion in universities. *International Journal of Higher Education*, 7(4), 143-156.

- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2018). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (11. b.). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- YÖK. (2016). *Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği*. http://www.yok.gov.tr/documents/18755141/21995093/10_lisansustu_egitim_ve_ogretim_y%C3%B6netmeliği.pdf sayfasından erişilmiştir.
- Yüner, B. & Özdemir, M. (2017). Metaforik okul algısı ile okulu terk eğilimi arasındaki ilişkinin öğrenci görüşlerine göre incelenmesi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 37(3), 1041-1060. <https://doi.org/10.17152/gefad.303842>
- Zorbaz, O. & Özer, A. (2020). Okul terk riskini etkileyen öğrenci özellikleri, bir okuldan diğerine farklı mıdır? *Eğitim ve Bilim*, 45(202), 191-210. <http://dx.doi.org/10.15390/EB.2020.8266>

Extended Summary

Graduate education is an educational process that aims to train scientists and lecturers who will contribute to science by conducting research and meet the needs of the developing and changing society. However, there are many factors that prevent students from completing the PhD process. The purpose of this research is to examine in depth the dropout process via experiences of a PhD student. Thus, by examining the process of school dropout and the relationships between the events experienced in this process, school dropout will be understood holistically with its different dimensions. According to Büyüköztürk, Kılıç-Çakmak, Akgün, Karadeniz and Demirel (2020), an in-depth examination of experiences can be provided by using stories in order to better understand the current situation in the field of education and problematic situations in education. It is considered that the results of the research will allow the re-examination of PhD education processes and will provide important data to decision makers and practitioners in this regard. In addition, it has been observed that there are limited number of studies on dropout at the graduate level, and there is no study in the literature in which PhD level dropouts are conducted with narrative pattern by considering the stories of people. The aim of the research conducted in this direction is to understand the PhD program dropout in depth by evaluating it together with the current conditions and events, based on the experiences of a PhD student who left the school before completing his education. In line with this main purpose, answers were sought for the following sub-objectives; How did the participant (i) start the PhD?, (ii) what are the reasons for leaving the PhD?, (iii) how were the effects of the PhD process (iv) what are the suggestions for preventing PhD dropout?, (v) what does the PhD process look like?

The narrative research design, one of the qualitative research designs, was used in the research. In this study, data were collected through two semi-structured interviews with a teacher who left his PhD at the thesis proposal stage for various reasons. Experiences in this process will be tried to be explored. In this study, the participant describes in detail his experiences during the PhD process, especially his dropout process. Another reason for choosing the narrative design in the study

is that the research problem seeks an answer to the "how" rather than the "why". Typical case sampling, one of the purposive sampling methods, was used in the study. The participant is the typical representative of the students who did not complete their graduate education in regard of the demographic characteristics. The participant is 35 years old; married and has two children. He works as a vice principal at a school. In this study, thematic narrative analysis was carried out in the analysis of the data.

The participant emphasized that the desire to finish the job he started, his aim to be an academic staff at the university or be a senior manager in a high-level institution related to his profession motivated him to start PhD. Although he stated many reasons that prepared and accelerated the dropout process at different stages, it was determined that the most important reason was his advisor. This point draws attention to the importance of harmony between the student and the advisor in doctoral education. It can be said that the students who can carry out the process with an advisor who has good communication can successfully complete the process compared to those who do not. The other reasons he expressed are some negative situations he experienced with his family and his profession, and economic factors. The participant stated that the process affected his professional development and intellectual accumulation, and after the dropout decision he had more time with his family. Additionally he mentioned that he felt embarrassment towards his parents because he could not continue the process, and that the environment made him feel negative. When the participant was asked about his suggestions for preventing dropout during the PhD process, he presented his suggestions in the context of students, academics and policy documents. Emphasizing that students should be good observers starting from the course process, he also emphasized the importance of choosing an advisor. Again, in line with his own experiences, he stated that it would be positive for the student to continue his/her doctorate in an accessible university considering the road conditions, transportation costs, fatigue and time difficulties of studying at a distant university. Considering his suggestions for academics, he stated that it is a great advantage especially for the advisor to have a strong communication with the student. The participant resembled the process to a marriage in the context of his experiences. He considered his own doctoral adventure as a divorce in the context of his experiences with his advisor. The following suggestions can be made as a result of the research. Considering the fact that many students work, especially during the period, support and convenience should be provided. This support can be in the form of helping with class hours and course program. Monthly meetings can be organized to discuss the problems that occur not only in the doctoral process, but also in the context of master's degree, to ensure that the program is carried out better, to actively involve students in the process, and discussion environments can be created, thus allowing both the program and students to make self-criticism. In the process, scholarships can

be diversified in order to support the educational expenses of the students. Suggestions can be made in the orientation programs that can be organized at the beginning of the program on what problems might arise during the process and the areas where students may have difficulty, and question and answer activities can be held by inviting graduates to these programs. It can be suggested that universities and departments can prepare advisor instruction and share it with academic staff in order to carry out the process effectively. Since this study was conducted with one participant in the form of narrative research, it can be carried out with different methods, different designs and different study groups/samples.

Araştırmacıların Katkı Oranı Beyanı

Bu çalışmanın planlanması, yürütülmesi ve yazılı hale getirilmesinde araştırmacılar eşit oranda katkı sağlamıştır.

Destek ve Teşekkür Beyanı

Bu araştırmada herhangi bir kurum, kuruluş ya da kişiden destek alınmamıştır.

Çatışma Beyanı

Araştırmacıların araştırma ile ilgili diğer kişi ve kurumlarla herhangi bir kişisel ve finansal çıkar çatışması yoktur.

Etik Kurul Beyanı

Bu araştırma, Hacettepe Üniversitesi Senatosu Etik Komisyonunun 22.06.2021 tarih ve E-35853172-600-00001636584 sayılı onayı ile yürütülmüştür.